

Ujút

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1933. IV.

Tartalom:

dr. von Leers:

Juden raus!

(Eredeti német pamflet)

dr. Fischer Gyula:

Zsidó miniszterek.

J. L. Perez:

A böjtnap.

Ujvári Péter:

Emberek a kohóban

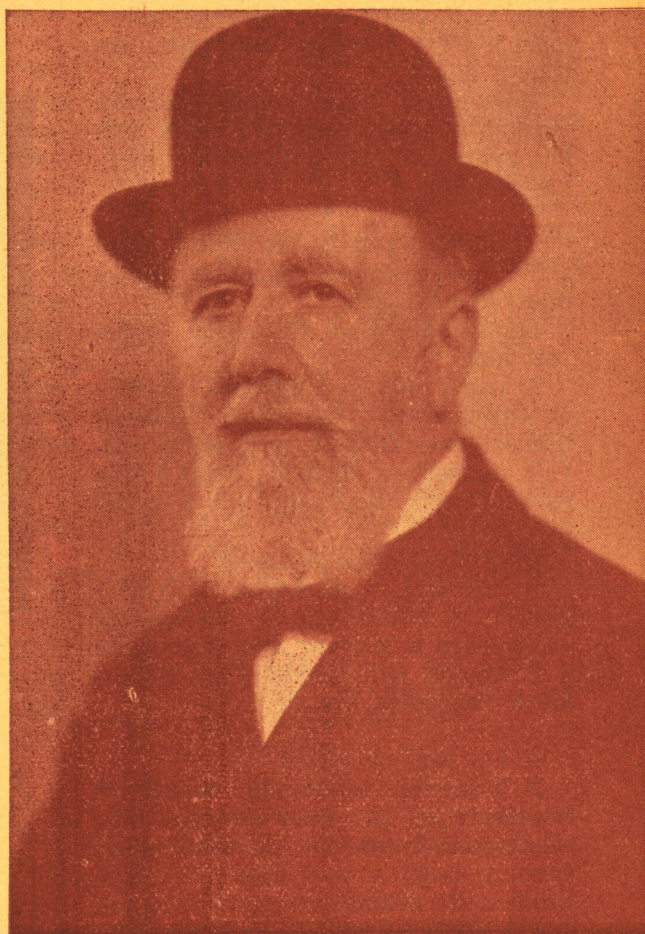
Sós Endre:

Üzenet a német zsidósághoz!

Holder József:

Messzi utakon . . .

*és sok érdekes riport
és cikk.*

(Foto Schweiger)

FRANKL ADOLF

felsőházi tag, az Országos Orth. Közp. Iroda elnöke

Makótól-Jeruzsálemig

Néhány héttel ezelőtt az a szenzációs hír jelent meg a napisajtóban, hogy **Göhring** német minisztert Rómában **Balbo**, az olasz kabinet zsidó vallású tagja látta magánál vendégül reggelire.

Mindenütt mulattak az eseten.

Most azonban kiderült, hogy Balbo nem is balbósz, hanem baldóver, aki ősrégi keresztény családból származik.

*

Kreisler az ismert német hegedűművész éles cikkben támadta Toscaninit, a világhírű olasz dirigenszt azért, mert a zsidó művészek üldözése ellen foglalt állást.

Most kisült, hogy a nagy germán Hacken-Kreisler tarnopoli zsidó szülők gyermeke, aki állt, amikor megkeresztelték...

*

Berlinből egymásután jöttek haza a félig és egészen rendezetlen vallású magyar művészek.

Legutoljára Gaál Franciska érkezett meg.

A nagy művésznő ugyanis, amidőn őt eltanácsolták, egyenesen **Göhring** miniszterhez fordult, panaszolva szavalt, csicsergett, áriázott, hogy ő árja és nem járja, hogy árja ezt a kálváriát járja!...

Göhring mosolyogva szólt:

— Fránci!... ne áriázz az árjaságodról... Inkább menj Budapestre és alakítsd a Magyar Színházban azt a királynőt, akit lánykorában Silberpitz Fannynek hívtak...

*

A hét legjobb vicce:

A boroszlói rendőrség rendeletet bocsátott ki: A német zsidók a közrendet veszélyeztetik. Ismételten megtörtént, hogy a rend éber őrei ellen, **minden ok nélkül** fenyegetően léptek fel. A zsidó lakosságtól minden fegyver elkobzandó!...

*

Németországból minden zsidó és nem fajtiszta tudóst kiűzték.

Ki lesz az idei német Nobel-díj jelölt?!

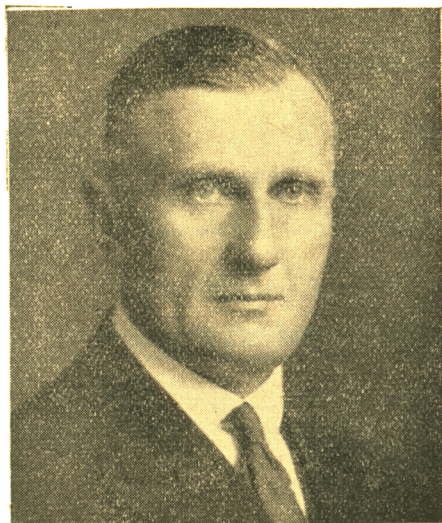
Szterényi József bárót, aki már vagy negyedszázad óta elhagyta ősi hitét, valami panamafélébe keverték bele.

Az antiszemita ujságok szédületes gyorsasággal „visszakeresztelték” őt.

Tanulság: a kikeresztelkedés nem egyszerű processzus. A meggyőződést — bár nem könnyű dolog — fel kell cserélni. Maga az aktus nagy ceremóniával jár...

A visszakereszteléshez — már csak egy kis panamahirecske is elegendő...

Milos Kobr

Václár Pállier meghatalmazott miniszter, a budapesti csehszlovák követség nemrég eltávozott népszerű vezetőjének utóda: **Milos Kobr**.

A meghatalmazott miniszter a követség új vezetője, székfoglalójában sok egyéb között a következőket mondta:

„... Az úgynevezett hivatásos diplomata feladatkörének mai szűkítetttsége mellett — véleményem szerint — legfontosabb feladata a közvetlen kapcsolatok ápolása, a szellemi és kulturális érintkezés kölcsönös fejlesztése...”

A székfoglalót irodalmi körökben nagy tetszéssel fogadták.

Dr. v. Leers:

Forderung der Stunde: Juden raus!

Pamflet a szó legszorosabb értelmében. Legmerészebb részleteit hű fordításban közöljük.

... Kommentárt nem fűzünk hozzá.

Ez a förmedvény sok millió példányban került a német olvasókhoz.

*

Purim — a zsidó fajgyűlölet ünnepe.

„Hogy milyen rettenetes gyűlölettel viselkedtek a zsidók a nyugati perzsák iránt, dacára a perzsa királyok nagy kedvezéseinek és jócselekedeteinek, fényesen mutatja Eszter könyve, melyben az ügyes, okos zsidó nő által félrevezetett király azon rendeletéről van szó, mely egy nemzethű miniszternek, Haman kivégzését és 75.000 perzsa hazafi lemészárlását eredményezte. A zsidók szemében oly esemény volt ez, melynek dicső voltát manapság is megünneplik a zsidók purim ünnepségeiken!

A világháború — a zsidó elgondolás győzelme.

A világháború a zsidó eszme diadala. A hatalmas orosz birodalom összeroppanása, a Központi országok leigázása épp úgy a zsidó kereskedelmi szellem diadalát hirdetik, mint a bolsevizmus és a jóvátételi — üzlet!

A vének „hiteles” jegyzőkönyvei.

A mi jelenlegi napjaink jelenségei, hogy a zsidók, kik eddig országok felett uralkodtak, világot uraló zsidókká vedlenek. A „Cion bölcseinek jegyzőkönyvei”, melyek minden jogalapot félrelökve az 1897-ben tartott titkos zsidó értekezleten láttak napvilágot s azon alapelveket foglalják magukban, melyek legalkalmasabbak arra, hogy a zsidóság más nemzeteket leigázon, melyek keletkezésük idejében ostoba-ságnak látszottak, sajnos, a mai hely-

zetben a legborzasztóbb valót állítják elénk: már mind megtörtént! Nem következtetés, az élet bizonyítja, hogy a Cion bölcsei jegyzőkönyvének sok kívánalma legyen bár milyen csodálatos, az életbe be van vezetve!

E jegyzőkönyvek írják többek közt: „Jelenjünk meg a munkásság előtt, mint olyanok, akik őket a szolgaság igájából szabaddítjuk ki, de egyuttal ajánljuk nekik, lépjenek sorainkba a szocialista (Marxista) anarchista, vagy kommunista elvek alapján. Ezeket az irányokat támogatjuk, mert ezek a munkások előtt úgy tűnnek fel, mint az emberiségre és testvériségre áldásosak. Célunk azonban ezzel teljesen ellentétes: a nem zsidók kijátszása. Hatalmunk titka az éhező és elgyengült munkás! Csak ilyen módon és ilyen állapotában fogja magát a mi akaratumknak alávetni, mert a saját köreiben és saját erejében nem talál ellentállásra támpontot. A nélkülözés és az ebből fakadó irigység és gyűlölködés megmozgatja a tömegeket s ezek által elsöprünk utunkból mindenkit, aki a mi utainkat keresztezi.”

Most mondja valaki, aki figyeli a ma eseményeit, ... hogy nem tartunk-e ennél a határkőnél?

Irva van tovább:

„Az ellentétek, melyekről szoltunk, az elkövetkező gazdasági feszült helyzetbe, melyek az egész kereskedelmet és ipart megfekszik, hatalmasan megerősödnek.

Isten segítségével — melyet ki zárólag mi iránvítunk, továbbá a birtokunkban levő összes reitett aknák által általános gazdasági feszültséget teremtünk, de ezzel egyidejűleg egész Európában minden országában az utolsó dobjuk a munkásság tömegét.”

Mindez 1897-ben íródott s láthatjuk, hogy az úgynevezett gazdasági világrkrisis már akkor tervszerűen ki volt tervezve.

De menjünk tovább a jegyzőkönyvekben.

„Ezen elgondolás alapelvei kényszeríteni fogják a nemzsidókat arra, hogy nekünk a világuralmat ajánlják fel.

Bennünk meg van a képesség arra, hogy hirtelen, erőszakos átmenet nélkül a világ minden államalkotó erejét felszívjuk és fennhatóságot teremtsünk.

A mai uralom helyébe valami rémszellemet állítunk, melyet „közösség feletti kormányzásnak” nevezünk el. Polip karjához hasonlóan nyúlnak ki ennek összes csápjai s olyan rettenetes hatalom látszatát fogják kelteni, hogy igánk alá hajlik minden nemzet.

— A bázeli nemzetközi bank, a genfi nemzetek szövetsége, úgylátzik az az első lépés, melyben ennek a nemzetek feletti kormányzásnak első gyökereit kell keresnünk. De menjünk tovább!

„A nem zsidó ifjúságot elbutítottuk, félrevezettük és elrontottuk. Azzal értük ezt el, hogy hamis alapelvek, csalo ideálok alapján neveltük őket olyanokra, melyeknek hazug voltáról mi eleve meg voltunk győződve, de amelyeket mégis, vagy valljuk be, annak dacára, mégis alkalmazzunk.

— mi tanterveink tönkretevése, a Löwenstein és Co kísérletezése a tanítás terén nyíltan mutatják a törekvést, mely fentieket célozza.”
S ezután ezeket olvassuk :

„Ezen dolgokat elérendő gondunk lesz arra, hogy olyan vezetők kerüljenek az élre, kiknek előéletében legutóbb egy sötét pont, egy panama van. Csak ebben az esetben vannak teljesen a kezeink között, ekkor vak eszközei a mi akaratunknak!

Csodálatos, nagyon, nagyon különös!

No, de a jegyzőkönyvek tovább mennek!

„Az elnök a fennálló törvényeket, melyek magyarázhatók, a mi elgondolásunk szerint fogja magyarázni. Hatályon kívül helyezi azokat, ha mi figyelmeztetjük őt, hogy erre szükség van. Ezen felül joga van rövid lejáratú törvényeket adni, sőt arra is, hogy az alkotmányt megváltóztassa . . . hisz mást se kell mondania, mint hogy ezt az állam és a nép java követeli!”

És tovább . . . Ilyen módon mindenhatóak leszünk . . . Lépésről-lépésre teszünk mindent el az útból, ami a mi láthatatlan uralmunk elé áll a népek összefoglalásában.

Észrevétlenül pusztul el minden alkotmányos jog nyoma, de eljön végre az idő, midőn mi minden kormányzási hatalmat autokratikus módon magunkhoz ragadhatunk!

Igaz mindez, vagy se?

Ellenünk áll az, aki a kisember existenciájának szipolyozásából előbb udvari, majd állami zsidóvá nőtte ki magát, aztán uralkodó bankár, majd az egységes világot uraló zsidóság oszlopává lett. Idegen nagy egységes politikája áll velünk szemben! Ezt még maguk a zsidók sem tagadják! Fischer rabbi, a „Leipziger izr. Familienblatt” 1926. I. 15-iki 3. számában írja: „A mi harcunk nem a megélhetés harca, hanem a zsidó **énünk** kifejlődéséé és diadalrajutásáé, azé a zsidó mindenhatóságáé, mely 2000 éve jusunk.

„Ezt a világuralmat állandóan emlegetik, ezt, amelyet a német nép tapasztalatlanságában és ostoba jóindulatában legfeljebb kigúnyolt.”

VÉRVÁDAK.

Véres felkiáltójelként állnak elénk a zsidóknak nem zsidó gyermekeken elkövetett rituális gyilkosságai. A nép között állandó a vélemény, hogy a zsidók titokban gyermekeket rabolnak, ereiket a náluk szokásos vallási metesszéssel felnyitják, a szerencsétlen testvérét sötét céljaikra fogják fel. A felületes gondolkodásuak kigúnyolják a

nép ezen meggyőződését, azonban ha az ember a „Thikkuné Sohar” nevű zsidó kabalisztikus könyvet tanulmányozza, (Dr. Bischoff fordításában „A vér a zsidó irodalomban és vallási szokásban” 39. old. 2. megj.) a következőket találja: „Van még egy rendelkezés a vérvételre, mely rituálisan érvényes módon az „idegeneken” (nem zsidókon) hajtatik végre, akik nem emberek, hanem az állatokkal egyenrangú lények.

A katolikus egyház, mely a szentté és boldoggáavatások dolgában közismerten a legnagyobb körültekintéssel és vasszigorral jár el, alább következő egyéneket avatta azok közül, kik kétséget kizáróan rituális gyilkosság áldozatai.

1. Norwichban 1114-ben a kis, 12 éves szent Vilmos vérét vették a zsidók.

2. Párisban 1179-ben zöld csütörtökön szent Richardot gyilkolták meg.

3. Ugyanott 1181-ben szent Róbert lett a zsidók vérszükségletének áldozata. 3

4. 1255-ben Lincolnban szent Hugót lopták el és feszítették keresztre a zsidók.

5. Oberweselben 1286-ban három napi lassú elvéreztetés által szenvedett vértanúhalált boldog Werner.

5. 1287-ben boldog Rudolf Bernben.

6. 1345-ben boldog Erich Münchenben.

7. 1462-ben boldog András az Innsbruck melletti Kimiben.

8. 1434-ben boldog Simon Trientben esett a zsidók vértörvényének áldozatúl.

9. Figyelemreméltó esett, mely 1574-ben történt a litvai Puniában, kevéssel husvét előtt. Smierlovits Joachim nevű zsidó mészárolta le ekkor a hatéves, más vallású Erzsébet nevű gyermeket. A vilnai szent Kereszt templomban egy kép és egy aláírás jelzi, hogy ennek a gyerekeknek vérét ahhoz a liszthez keverték, melyből a zsidók kenyere készült.

10. A „Semijotriszmák”-ban (Miscellen 21. oldal, a müncheni Kyffhäuser

kiadása 1914-ből) a következőt olvashatjuk:

„1857-ben egy Zompa Anna nevű 16 éves leányt Horovitz nevű gazdájának házában a Sáros megyei Zboró községben egy sereg zsidó támadta meg. Már kést emeltek rá, midőn egy váratlanul érkezett fuvaros kimentette őt szorongatott helyzetéből.

11. 1879. október 15-én a Bács-Bodrogmegyei Piros községben Sipos Lida nevű szolgálóját meggyilkolta Grosszmann nevű zsidó gazdája. A vértől teljesen megfosztott hullát, melyen egy kerek seb volt, megtalálták.

12. 1882. nyarán a steierországi Nertelbachban eltűnt egy orvosnak 10 éves csodaszép fia. Másfél esztendővel később találták meg a közeli erdőszélig. Szíve és egyes más testrészei hiányoztak.

13. Ugyancsak rituális gyilkos merénylet történt 1885-ben husvét táján a magyarországi Németlipcsében, midőn egy zsidónő keresztény gyermeket lopott, aki csoda által menekült a zsidó kés alól.

13. Az aegiptomi Mit-Komorban ugyanezen esztendőben egy ifjú Kopitol mészároltak le a husvéti időben.

14. 1889-ben Oroszországban egy gyalázatos bírói ítélet valóságos forradalmat szült. A kaukázusi Kutaisban történt az eset. 4 zsidó gipszkereskedő megölt egy 6 éves leánygyermeket. A gyerek testén furcsa sebeket találtak. Kezének ujjai közt a hús éles késsel össze volt vagdalva . . . lábain, a térd alatt vízszintes vágások voltak, az ereken még egy csepp vér se volt! A zsidó rituális gyilkosság minden jele látható volt!

14. „Semi Kürchner” írja a 197. oldalon: „Az Ostdeutscher Rundschau, (Brömberg 1913. IV. 19.) közli a következő felhívást: A schneidemühlei ügyész körözi a Lobensből elcsalogatott 7 esztendő Kador Ágnes gyilkosságát, kinek személyleírása ez: jobbmódú, 40—45 éves, 170—178 centiméter magas, keskeny hosszú, hajlott sásorrú, erősen zsidó kinézésű, zsidózó beszédű ember. Kezein tömérdek gyűrű van . . .

„Hommer írja 1913. május 1-én: „A Lobrus melletti mezősegen most találták meg Kador Ágnes teljesen elvérzett tetemet. . . Gyilkosa a nyakát vágta el.”

Órákhosszat tartana, míg azon eseteket fel tudnánk sorolni, amelyekben a zsidó ördögök ártatlan gyermekeket kínoztak a halálba.

„Német anyák, legfőbb gondotok az legyen, hogy a zsidó veszedelem, mely gyermekeitekre leselkedik, az országból kipusztuljon” . . .

Van, vagy nincs zsidókérdés?

Bárki kísérelné meg, ezt tagadni nem lehet! „Igen ám — vetheti ellen

valaki, — de vannak tisztességes zsidók is!” Lehet, de hát teljesen biztosak lehetünk arról, hogy ők is nincsenek-e kijelölve a zsidó világuralom felépítésében bizonyos hivatásra! Egy olyan népnél, mely rajtunk uralkodni akar, nem jöhet számításba az egyesek tisztessége, hanem kizárólag az egésznek a veszélyes volta. „De vannak fehér zsidók is! Ugyvan, vannak, azonban fehér zsidó nemzet nem létezik. A nép a fehér zsidó néven a zsidó kereskedelmi szellemmel megfertőzött németeket jelöli meg. A fekete zsidó néppel az államhatalomnak kell elbánnia, a fehér zsidók részére az ügyész és bíróság az illetékes.

SCHWARTZ MENYHÉRT orth. zsidó leánynevelő intézete-internátusa. **ORADEA** (Nagyvárad).

Nyaraló-telepe: Püspök-gyógyfürdő (Nagyvárad mellett) gyermekek és felnőttek számára. Idény június 20—szeptember 1-ig.

Örömmel értesülünk arról, hogy a Schwartz-féle hírneves orth. leánynevelő internátus működését nyaraltással bővítette ki és azt **felnőttekre** is kiterjesztette.

A résztvevők a Püspök-gyógyfürdő igazgatóságával történt megállapodás értelmében **szabadon választhatja** a szállodát, amelyben lakni óhajt.

A fürdőtelepet ősi fenyőerdő övezi s így levegője ózondus, hús és pormentes.

Hullámfürdője egész Erdélyben egyedülálló.

Teljes és bőséges ellátás és lakás napi díja már 120.— leutól (cca 4.— pengő), amelyben a fürdő **szabad igénybevétele és minden mellékdíj befoglaltatik.**

Az internátus a város szívében van, cca 1000 m²-es udvara hársfákkal van beültetve. A lakosztályok tágak, világosak és minden higiéniai követelményt kielégítenek.

Gyermekek (már 6 éves kortól kezdve), akik a nyarat az intézetben csak egyizben eltöltötték, évről-évre visszatérnek, ami kétségtelen biztosítéka annak, hogy a **Schwartz Meny-**

hértne szakavatott vezetése alatt álló internátus hivatásának tökéletesen megfelel.

Az internátusra bízott leányok feltétlenül megbízható tanárnők állandó felügyelete alá kerülnek, német és egyéb külföldi nyelvek oktatásában és korrepetálásban részesülnek.

Prospektussal készséggel szolgál az internátus igazgatósága. (Oradea, Strada Ciorogariu [Uri-utca] 8.)

Elegáns hölgy szabója
MEGGYES
a divatkosztümök
mestere
ANDRÁSSY ÚT 79.

JULIA KESZTENBAUM

Fűző és orvosi haskötő
specialista.

Oklevéllel kitüntetve.

Oradea,
Bul. Reg. Ferd.

T. G. Masaryk dr. a Csehszlovák köztársaság elnöke az antiszemitizmus és a vérvádról

Néhány hitlerista átszökött Csehszlovákiába és a zsidók ellen lázították a parasztságot.

Az éber csehszlovák hatóságok azonban csakhamar megfékezték a mételeyhintők aknamunkáját. A csendőrség lefogta a lelkiismeretlen agitátorokat és kitoloncolta őket az országból.

Csehszlovákiában három igen erős védőbástya veszi körül a zsidóságot: a csehek józansága, a szlovák nép békés alaptermészete és legelsősorban a Csehszlovák Republika elnökének fenkölt gondolkodása.

Nem lesz érdektelen, ha e helyütt T. G. Masaryknak, az európai híré filozófusnak az antiszemitizmus és vérvádakkal kapcsolatban megírt önvallomását elevenítjük fel:

— A múlt század derekán minden szlovák gyermeket antiszemitizmusra neveltek, otthon, az iskolában, a kolostorban, és a társadalomban.

Anyám megtiltotta nekem, hogy zsidó gyermekekkel barátkozzam, mert a zsidók keresztény gyermekek vérért veszik a husvéti páskához.

Amennyire csak lehetett, minden zsidó gyereket elkerültem és ugyanezt tették keresztény pajtásaim is.

A vérvád babonája úgy meggyökeresedett a lelkemben, hogy ahányszor zsidót láttam, mindig az ujjait néztem: nem tapad-e rajta keresztény vér.

Fikszel urat mégis szerettem.

Fikszel ur házáló vált és sok mindenféle portékát hozott a házukba. Fikszel urat még az anyám is kivételnek tekintette, nagyon megbecsülte, szívesen elbeszélgetett vele és vásárolt tőle. És mert, hogy láttuk anyáknak ezt a barátkozását, Fikszel urat mi is szerettük. A zsidókkal való érintkezés alatt elfelejtettük a vérvádat.

A vérvád babonája mindig csak az ellen a zsidó ellen irányult, akivel nem érintkeztünk.

Minden keresztény családnak megvolt a maga Fikszel bácsija.

A zsidó gyerekek külön iskolába jártak. A zsidó fiúk a zsidó ghettóban nevelkedtek, mi keresztény fiúk a keresztény ghettóban. Az augsburgi reáliskolában mégis voltak már zsidó iskolatársaim is. Az egyiket Leopoldnak hívták keresztneven. Derék, szíves fiú volt, nem valami jó tanuló.

Ez gyógyított ki engem a vérvád-betegségből.

Ez így történt:

A hegyek közé rándult ki az egész osztály, tanárainknak vezetése mellett.

Estefelé betértünk egy vendéglőbe uzsonnázni. Ettünk, ittunk és beszélgettünk. Egész fiatalos rakoncátlanságunkkal Leopoldra vetettük magunkat és szívünk szerint kicsúfoltuk.

Leopold szótlanul és szomorúan tűrte a gonosz tréfálkozást.

Egyszerre csak eltűnt és jó sokáig elmaradt.

Azt hittük, gonoszságaink elől menekült és keresésére indultunk.

Meg is találtuk a ház mögött. Mint a gyertyaszál oly egyenesen állt, kezében kis könyvet tartott és imádkozott.

Nyers és kimélelen szavakat dobáltak feléje a gyerekek, de ő meg se mozdult, csak imádkozott.

A fiúnak ez a nyugalmas istenhite megrendített.

Néztem a kezét, az ujjai imára kulcsolódtak össze és azokhoz bizony nem tapadt keresztény vér.

Ettől a perctől fogva nem tudtam hinni többé a zsidók kegyetlenségében és nem tudtam hinni, hogy keresztény vért használnak husvétkor.

Szüleim Gödingbe költözködtek és itt aztán alkalmam volt megismerkedni a ghettó zsidóival. Amit láttam és tapasztaltam, lerombolta az én előítéleteim ghejtóját. A zsidókkal való ismeretségeimből sok szép és nem barátság sarjadt ki. Brűnnben és Wienben még kitágult a baráti kör és alkalmam volt még mélyebben betekinteni a zsidó lélekbe.

A régi előítéletek végképen kimultak a lelkemből.

A Hilzner-pör (vérvád-pör) idején nagyon megerősödött az antisemitizmus, mely még a cseh intelligenciát is megmetyelyezte.

Nekem eszembe jutott akkor Leopold barátom, aki imádkozni tudott, amikor sértéseket zúditottak feléje és kővel dobálták.

Harcoltam a népet legyalázó butaság ellen és nem eredménytelenül.

Lehet, hogy gyermekkorom minden antiszemita bűnét le is vezekeltem akkor.

Lakos András:

Hófehérke, fordulj Keletnek

Madarak a narancsligetben

Csak te rólad énekelnek,

Kishugom, fordulj Keletnek.

Hagyd itt a Nyugat bágyadt biborát,

Kelet kínálja lángborát,

Indulj, indulj, ne késs tovább!

Vigyázz, itt az éj megmérgez, elaltat,
Kis szivedre éhhalál les s gázharmat.

Sötét szemem az éjszakába lát.

Siess, repülj, a kék Adrián át

Röpítsen fehér hajód, a vágy!

Indulj, ne késs, kis hugom tovább!

Szemed kékjét a vágy rózsaköddel beszötte.

Indulj! Itt az ég fehér vállaidra hág.

Hófehérke, szőke pillangó sugár,

Készülj fehér vágyaid után.

Hípp-hopp repülj a völgyön át,

Ne késs, ne késs, ne késs tovább!

Nyugat, a gonosz, a vén mostoha,

A féktelen szörnyeteg, mily ostoba:

Tüzes kemencébe dobja magát . . .

Itt a föld pusztá, elhagyott,

A szív minden virága elfogyott.

Hófehérke, menj, menj, menj tovább!

Csehszlovákiai

m. t. **Előfizetőinket** kérjük, hogy az előfizetési díjakat a **Slovák Általános Hitelbanknál** Bratislava lévő folyószámlánkra befizetni sziveskedjenek.

Romániai

m. t. **Előfizetőink** a **Banca de Credit Marunt si Economie S. A.**

Cluj, Reghin, Arad, Satmar, Baia Mare, Tg.-Mures, Bistrita, Timisoara, Dej, Viseul de sus, Oradea, Sighet. fizethetik be az előfizetési díjakat.

Jugoszlaviai

m. t. **Előfizetőink** befizetési helye: **Agencija Avala, Beograd**

Emlékezés Tiszaeszlárra

néhai dr. Mezey Ferenc írása nyomán

Ötven esztendeje annak, hogy a tiszzaeszlári vérvád keletkezett.

Az idő hogy eljár.

Lázongott az ország és az egész világ lélekszakadva leste a híreket erről a perről, melynél nagyobb és izgalmasabb e nemből még nem rázkódta meg az emberiséget.

A zsidó szenvedések szomorú történetében alig fordult elő ilyenmő nagyszabású per, melyről eleinte úgylátszott, hogy az igazságügyi kormányzat egy kimagasló és tudományáról híres alakjának jó akaratával terjedt, melyet néha állami és rendőri közegek a zsidóság elleni éllel támogattak és támogatni látszottak.

Bary József vizsgálóbíró, Recsky András csendőrbiztos ismert ténykedései vármegyei tényezők machinációi és egyes tanúk szereplései nagy jelentőségre emelkedtek azáltal, hogy a nyiregyházi kiváló törvényszéki elnök Korniss Ferenc azokat komoly eljárás alapjául vette és úgy a hosszú vizsgálat során, valamint a közel két hónapig tartó izgató végtárgyaláson annak egészen végéig, azaz vádlottak felmentéséig, az ügyességgel, a nagyszerű védelemmel és nagyszerű szakértőkkel szemben a szörnyű vádnak olyan kereteket adott, amelyet az meg nem érdemelt.

Ismeretes, hogy a nagy hírű Kozma Sándor főügyész résen állott, hogy a magyar igazságszolgáltatás becsületét megóvja. De ha a per kifejlődésében ez a szándék érvényesült is, azt nem tudta megakadályozni, hogy annak medre túlságosan ki ne terjedjen.

Régen volt és azóta a vérvádak valahogyan kihaltak, hogy az antiszemitizmus más formában élje ki magát. Lassankint kihaltak a pernek tényezői is és mintha az igazak védői iránti hála is valahogyan kihalt volna. Ki beszél a nagy hírű védőkről Eötvös Károlyról, a lángeszű ügyvédéről, kinél nagyobb és hatalmasabb magyar elme a védőszéket hazánkban még el nem foglalta, hiszen a világ kriminálisai között is igen kevés van, aki ömellel megállhat. nem tudományosságával, hanem nagy zsenialitásával, öserejével, csodás magyar koponyájával, varázslatos szónoki erejével az igazság iránti fanatizmusával és egy mindenkire lefegyverező fölényes humorrall emelkedett e perben olyan magaslatra, mely bámulatba ejtette a világot.

Méltó társai is feledve vannak.

Igy dr. Friedmann Bernát és dr. Heumann Ignác, akik kriminalisztikai tudásukkal és önfeláldozó munkával váltak ki. Ki emlékezik ma már Funták Sándorra, Székely Miksára, akik védői tisztükben annyi szeretettel jártak el, vagy Seiffert Ede főügyészi helyettesre, aki állotta az antiszemita lövegeit?

Ki gondol ma már arra a sok zsidó faktorra, aki ilyen vagy olyan formában az igazság szolgálatába vitte bele a lelkét?

Többször, vagy tán majdnem mind már elhamvadtak.

A tiszzaeszlári per messze túlnőtt a bűnügyek köréből. A magyar zsidóság létkérdésévé vált, mert meggyalázták hitét, mert sok mátyrt szemeltek ki sorainkból, mert fertőző anyagot hintettek szét a magyar társadalomban. A kiszemelt ártatlan áldozatok szegények voltak, családjaik földönfutókká váltak, üldözéseket szenvedtek, melynek nyomán szerte terjedt a gyűlölet. A lázító antiszemita sajtó hitfelekezetünk legszentebb érzéseire gázolt keresztül.

Az országos izr. iroda akkori főnöke néhai dr. Simon József volt. Nagyméjű és akaratú férfiú, aki azonban súlyosan és hosszú időn át beteg volt.

Dr. Simon József volt a fővezér, végezte a védelem szervezési munkáját nagy bölcsességgel és odaadással, mellette volt Schweiger Márton akkori irodai elnök, de szívesen segítettek legfőképpen Hatvany Deutsch Bernát az Alliance itteni fiókjának elnöke és dr. Kóhn Sámuel főrabbi, akit ragyogó eszénél és higgadtságánál fogva már akkor nagyrabecsültek. Sok felmerült ellentétet ő igazított el végtelen nyugalomával és okosságával.

Párist kivéve a magyar zsidóságnak senki sem jött segítségére, még a közel levő Bécs sem. Pedig a munka izgató és nagy, az áldozatok óriásiak voltak. Az erre vonatkozó akták és külföldi egyetemek törvényszéki tanprofesszorainak és a világhíres keresztényhitű zsidó tudósoknak szakvéleménye kötetekre terjednének.

Végre 1883-ban elérkezett a nyiregyházi végtárgyalás ideje.

Dr. Mezey Ferencet küldték ki az Orsz. Iroda bizalmi férfiaként, bár akkor még nagyon fiatal volt. Végtelen sok kényes és nehéz munka szakadt rá. A legnehezebbnek látszó, de neki legkedvesebb volt az Eötvös Károllyal való érintkezés. Hét héten át tartott a tárgyalás, melyről egy pillanatig sem maradt el. Közvetlen szomszédjai Verhovay Gyula és Önödy Géza voltak.

A felmentő ítélet után következett aztán a hirhedt Scharf Móricnak Budapestre érkezése.

Valóságos lázadás tört ki.

A kerepesi-út összes üzleteinek ablakait és ajtajait bezúzták. A Hattyú szállodában volt a fiú elhelyezve. Az ezrekre menő nép követelte kiadatását. Mezey dr. egy sikerült csellel a fiút a nép között kivitte az Országos Irodába a Fürdő-utca.

Hogy-hogy nem, megsejttették és most a Fürdő-utca 10. sz. a. kapu elé gyűlt a zajongó nép. Innen egy üzleten keresztül a Stern (Egyedi)-féle újpesti szeszgyárba vitte ki. Itt is nyomára jöttek.

Csakhamar szöknie kellett.

Ekkor az izr. siketnémák intézetében helyezte el. Olyan ruhába, mint amelyet a növendékek viseltek. De már a második napon hangzottak a folyósók a M-ó-r-i-c névtől. Ekkor kivitte Scharf Móricot, apját, mostohaanyját Amsterdamba, Németországon keresztül, ahol éppen akkor egy Ábrányi festő Solymossi Eszter „portrait”-jének kiállításával izgattak a német antiszemiták.

Ottani testvéreink segítségével az apa, aki valamikor suszter volt, külön kis házban műhelyt és lakást kapott. Hordták hozzá százával a javítandó cipőket, de Scharf József nem kedvelte a mesterségét, hiszen azért volt samesz Tiszaeszláron. Scharf Móricot egy gyémántkőszőrűsnél helyezte el.

Félszázada, hogy ez a vérvád elsüllyedt.

Ki hitte volna, hogy ez a XX. században, a felvilágosodás korszakának zenitjén feltámadhat?!...

De bízunk benne, hogy igazságért szenvedő mátyurjaink vére mégis meghozza a zsidó nép számára a békét, amelyen hite szerint a világrend alapul.

Josef Slávik cseh hegedűművész exhumálása.

B. Seidlova

Josef Slávik 1833. évben érkezett Budapestre, hogy itt bemutatkozzék a magyar közönségnek.

Az akkor már világhírű fiatal hegedűművész közvetlen megérkezése után megbetegedett és néhány nap múlva meghalt.

A prágai zeneművészeti főiskola kezdeményezésére a fiatal művész elhalálkozásának százéves évfordulója alkalmából elszállította hamvait Slárik szülőhelyére: Jincébe.

Az exhumálásnál Milos Kobr csehszlovák meghatalmazott miniszter, magyar nyelven hálás köszönetét fejezte ki a magyar föld hosszú vendégszeretetéért, Kemény Rezső a m. kir. zeneművészeti főiskola hegedű tanára, meleg szavakban bucsúztatta a hazájába távozó hamvakat.

Este a Csehszlovák kolónia ünnepi hangversenyt rendezett.

A podiumot cseh és magyar címeres lobogó díszítette.

A hangverseny keretében B. Seidlova és Petr. Rybar prágai hegedűművészek és dr. Herz Ottó magyar zongoraművész Slávik szerzeményeit interpretálták.

B. Seidlova művészi előadását hatalmas tapsorkánnal honorálta a halgatóság, amit a fiatal művésznő néhány ráadással hálált meg.

Petr Rybar kiforrott művész. Tökéletes játékaival valósággal magával ragadta a közönséget, úgyannyira, hogy Hubay mester a lámpások elé többször kitapsolt ifju hegedűművészt meleg kézszorítással tüntette ki.

Herz Ottó dr. mesteri zongoraelőadásáról felesleges bővebben beszámolnunk. Brilláns játékát a magyar közönség jól ismeri.

A hangversenyt rögtönzött bankett követte és a prágai vendégek kedves budapesti élményekkel másnap utaztak el.

Petr Rybar

Uj Út független — pártoljuk — terjesszük !

Samu helyreigazítást kér...

Ha hallgattál volna, bölcs maradtál volna...

Scheer Samu a Hitközségi Ellenzéki Párt részére ügyvéd útján helyreigazítást kért.

Helyt adunk.

Scheer Samu, nem saját kérelmére, hanem — állítólag — erős rábeszélés folytán vállalt „elveinek fentartása” mellett tisztséget a **kormánypárt** kabinetjében.

Helyreigazítjuk továbbá azt is, hogy Scheer Samut nem pót, hanem rendes tagul választották meg.

Mazl tov!...

A helyreigazítást azonban megtoldjuk egy lépéssel.

Az Ellenzéki Párt a választás után puccsszerű taktikával „elfoglalta” a Magyar Zsidó Egyesület keretét, hogy ezáltal fenmaradását biztosítsa.

Ügyvezető elnök, **csupán pietásból** Scheer Samu lett.

Az első közgyűlésen az „**egyhan-guan**” megválasztott ügyvezető elnök a megjelent tagok megrökönyödésére, idegen nyelvű kiejtéssel a következőképen köszöntötte a hallgatóságot:

„... Üdvözlök magukat... örülöm, hogy ilyen sokak elgyűttek... Ünnepeles fogadok, hogy az ellenzéki pártot nem árulok el... A gyűlés megnyitók...”

A zöld asztal körül ülő választmány a szégyentől elvörösödött és csak most eszmélt fel. Hogyan ültethetett ilyen — különben becsületes — magyarul beszélni nem tudó, elemi iskolai képzettséggel is alig rendelkező férfit néhai dr. Adler Illés nagytudásu **főpap** helyére?

Scheer megneszelte a készülő palotaforradalmat.

Közgyűlést hívott egybe és a várt csoda megtörtént: a közgyűlési meghívók valahogyan csak a „**gutgesinnt**”-ek kezéhez jutottak el...

És Scheer Samut ismét „**egyhan-guan**” elnökül választották meg és természetesen a távollévő és mit sem sejtő „**forradalmárok**” kibuktak...

A közgyűlésre való meghívók az ellenzék címére is elküldettek, s ha

ezek nem érkeztek meg — **Scheer Samu szerint** — ez csak a posta hibája lehet...

Igen, ez lehet — Kamcsatkában, de nem Budapesten, ahol a m. kir. posta még az ellenzéknek is kikézbésíti a közgyűlési meghívót, **ha** azt feladják.

A hitetlen ember nem hisz a csodában.

Pedig van.

Van ugyanis egy **magyar** nyelvű felekezeti hetilap, amelynek felelős szerkesztője nem beszél magyarul és kitűnő **magyar** nyelvű cikkeket ír...

És van egy **Magyar Zsidó Egyesület**, amelynek elnöke nem beszél **magyarul**...

Hát ezek nem csudák?!...

*

Scheer ur helyreigazítást kér.

Hát helyre igazítjuk.

Ő mindig előre törekvő ember volt. Előre való — mondják róla.

Sőt legelőre.

Hotel Savoy

Gyermekotthona

a magas **Tátra** alján

Spisska Nora Ves (Igló)

(Csehszlovákia)

a kirándulóhelyek középpontján.

Gyermekek nyaraltatása teljes felelősség mellett és szigorú felügyelet alatt.

Gyönyörűen berendezett szobák, minden komforttal.

Hizlaló kúrák! Strand és napfürdők!

Legmérsékeltebb árak

Érdeklődők forduljanak felvilágosítáért az Uj Ut szerkesztőségéhez, vagy közvetlen Holländer Lajos orth. kóser étterem és szálloda tulajdonoshoz.

Üzenet a német zsidósághoz.

Sós Endre, a budapesti Magyar Hírlap fõmunkatársa, Szentesen nagy beszédet mondott a világ zsidóságának aktuális problémáiról. A kiváló publicista rendelkezésünkre bocsátotta a beszéd egyik érdekes részletét.

Tessék csak megfigyelni, hogy milyen zsidó rétegeket üldöz elsõsorban a horogkeresztes rezsim! A harmadik birodalom fõképen a zsidó írókat, mûvészeket, színészeket ülteti a vádlottak padjára, vagy küldi számkivetésbe!

A középkorban a zsidó uzsorásokat bélyegezték meg. A háboru alatt a zsidó hadseregszállítókra toltak mindent. Ma azonban a szellem reprezentánsai fájnak legjobban a német ébredõknek . . . Ezek az ébredõ fiatal emberek ugyanis rájöttek arra, hogy nem annyira a pénz, nem annyira a hatalom szerezte meg a német-zsidók kiemelkedését, hanem a szellem ereje. A ma elvesztett pénzt holnap esetleg vissza lehet szerezni. A ma elvett hatalmat holnap talán vissza lehet kapni.

De, ha a zsidóság szellemi erejét sikerül letiporni, akkor évszázadokig is eltarthat, amíg az elbukott zsidóság újból talpraállhat.

Az egész világ zsidóságának kötelessége tehát támogatni, a zsidó szellemi erõ reprezentánsait. Mert most már nem vitás, hogy a szellem embeireitõl függ a zsidó jövõ és nem a zsidó bankároktól, zsidó nagykereskedõktõl, zsidó politikusoktól.

Hogy mit jelent a betû, a szinpad, a film szuggeszciója, azt igazán ékesen mutatta a német példa. A német nagyiparról, vagy nagykereskedelemrõl igazán nem lehetett sohasem azt mondani, hogy zsidók kezébe került.

Anémet politika fórumán is csak elvétve bukkant fel zsidó . . . És a hatszázezer fönyi zsidóság mégis — miért tagadjuk? — tényezõ volt a

Német Birodalomban. Olyan tényezõ, amelynek befolyását megirigyelték a barnaing terroristái. Pedig a német-zsidóság a maga szellemi tőkét mindig a német nép javára kamatoztatta.

Világ zsidói, tanulatok a német példából!

Magyar zsidók, ne tévesszétek szem elõl a német esetet!

Ne engedjétek elkallódní a zsidó írókat és a zsidó mûvészeket! Segítsétek elõ minden országban egy igazi zsidószellemű irodalom kialakulását!

Ti, német zsidók, pedig ne aggódjatok elüztõ testvéreteitekért! A toll elkergetett reprezentánsaiért!

Avilág zsidósága nem fogja elhagyni a zsidó írókat, publicistákat és színészeket, akiket elkergettek otthonukból. London, Páris, Bécs és Budapest zsidósága úgy fogja õket köszönteni, mint a szellem üldözötteit, a szellem mártirjait.

Tudjuk jól, hogy ezek a zsidó írók nemcsak a német zsidóságért, de értünk is szenvednek, a világ minden zsidójáért. S ha voltak idõk, amikor írásaikból mi meritettünk bátorságot, utmutatást, úgy a mai szomorú napokban õk merithetnek hitet, erõt a mi ragaszkodásunkból.

Ti, német zsidók, a sorsközösség mély fájdalmával száll felétek minden rokonszenvünk . . . Vérzik a lelkünk miattatok, nyugtalanok már hetek óta az éjszakáink, de nem tudunk rajtatok segíteni.

Azt azonban megigérjük, hogy tanulunk a példátokból. És nemcsak a ti számüzött íróitokat, mûvészeiteket öleljük keblünkre, hanem minden eszközzel azon leszünk, hogy olyan magyar-zsidó irodalmat termeljünk ki, mint amilyen német-zsidó irodalmat ti alkottatok.

A magyar-zsidóság legfõbb kötelessége, hogy olyan öntudatot neveljen fiaiba, mint amilyen ön-

tudat nevelődött — a zsidó irodalmon keresztül — a német-zsidóság százazeirebe.

A zsidó irodalom nem luxus. Ha luxus lenne, nem üldözné ma teljes erejével a hitlerizmus. A zsidó irodalom a zsidóság legerősebb bástyája, legfejlettebb végvára. Aki a zsidó irodalom fontosságát kétségbevonja, az nem igazi zsidó. Aki a zsidó irodalomért nem tesz meg mindent, az nem méltó a zsidó névre.

*

Sós Endre beszéde nem hangozha-

tott el alkalmasabb helyen, mint Purjesz Lajos városában.

Es ezt a szöveget meg kell hallani a magyar-zsidóság ama vezetőinek is, akik semmi pénzt nem sajnálnak reprezentációra, hitközségi pompára, bőségesen támogatja a vezetőséget tömjénező zsidó lapokat, de — elvéve csak filléreket, legtöbb esetben csak diszsirhelyet adnak olyankor, ha a magyar-zsidó írókról van szó.

Mozduljon meg az urak lekiismerete, addig, amíg nem késő! . . . (a Szerk.)

Duschinszky Józsefnél a nagytudásu chusti rávnál . . .

Előszobájában nyüzsgő embertömeg.

A várakozók arcán izgalom . . . Türelmetlenül vár itt mindenki, hogy a nagytudós rabbi elé kerüljön.

A titkár-bócher bejelentése után végre rám kerül a sor . . .

Karosszékekben ülve fogad a hatalmas homlokú, próféta külsejű tudós pap.

Szelid tekintete bánatos, arcáról a sechina tükrözik felém . . .

Megbűvölten álltam . . .

Ő törte meg a csendet.

— Az „Uj Ut”-at ismerem. Minden számát olvasom becsületes irányzatáért és azért, mert minden sorából a szerkesztőség igaz vallásos felfogását, sőt többet . . . az orthodoxiához való szimpátiáját olvasom ki . . .

— Amint hallja, jól beszélek magyarul . . . Pakson születtem . . .

— Chushti híveim nagyon szeretnek s mégis azon a ponton állok, hogy el kell őket hagynom . . .

Kérdően néztem a rabbira.

— Igen mert a megboldogult Sonnenfeld székébe hívnak rávnak Jeruzsálembe.

— A Szentföld hív! . . . — folytatta mélyen csengő hangon a tudós ráv. — Az ősi Szentföldre jutni olyan szchiye, amelyről lemondani nem szabad és nem is lehet . . .

Pillanatnyi csend.

Láttam, kimerítette a nap munkája.

Búcsúztam.

Ő nem említette, a titkár-bóchertől tudtam meg, mily mélységesen fáj neki a német zsidó testvérek sorsa, mily sokat imádkozik a német-zsidó mártírokért.

Elgondolkodva léptem át a ház kopott küszöbét . . . Éreztem, Isten ilyen szent szolgájának imádsága nem maradhat meghallgatás nélkül . . .

Névai Lajos.

FRANKL ADOLF.

Felsőházi tag; az Orth. Országos Iroda elnöke.

A magyar zsidó közélet talán egyetlen kimagasló egyénisége, aki előtt minden zsidó polgár fentartás nélkül tisztelettel meghajol, akit nagyra becsül.

Hatalmas világi tudása mellett európaihírű talmud chacham. Angol francia, olasz, orosz szláv és német nyelven kívül klaszikusan beszél héberül.

1905 óta áll az Orsz. Orth. Iroda élén és ezen idő alatt hervadhatatlan érdemeket szerzett.

Az Omer számítás 32-ik napján ill. ijár hó 17.-én tölti be 74.-ik életévét, amely alkalommal az Uj Ut szerkesztősége őszinte és meleg gratulációját küldi . . .

Zsidó miniszterek

Sokat siratott *Vázsonyinak*, volt igazságügyeminiszternek, korai elmulása történeti emlékeket ébreszt, ébreszti azoknak a férfiaknak emlékét, kik mint zsidók töltöttek be miniszteri méltóságot. Különböző századokban és országokban éltek, meglepően nagy a számuk és bár egyéniségüknél, tudásuknál, működésüknél és a kiváló szolgálatauknál fogva, melyeket uralkodóiknak és államaiknak tettek, méltók volnának arra, hogy valamennyiüket idézzük lelki szemünk elé, mégis csak néhányat választhatunk ki közülük — térszűke miatt. Sőt ez okból még ezekről is csak röviden szólhatunk.

A bibliai alakok, mint: József, Dániel, Nehemia és Mardokái, annyira élnek a köz tudatban, hogy tárgyalásuk szükségtelennek mutatkozik. A hellén korszakot a Ptolemeus-dinasztia alatt, valamint az exilarchusokat Babilóniában szintén mellőzzük, mert méltatásuk cikkünket nagyon is kinyújtaná; csak a tizedik századdal kezdjük a sorozatot.

*

Első helyen áll közöttük: *Haszdái ibn Saprut* 915—970-ig. Mint jómódu atyjának, a Kordovában élő Izsáknak, fia, orvosnak és nyelvtudósnak képezte ki magát, de tevékenysége színterül a diplomáciát választotta. Már fiatal korában hívta őt maga mellé III. Abdurrahman, a finomlelkű spanyol-arab kalifa, eleintén min külügyminisztert, majd a pénzügyi és kereskedelmi miniszterséget is bizta rá. E hármasságban hálára kötelezte maga iránt királyát és hazáját. Ura megbízásából fölkereste a keresztény-spanyol udvarokat, szövetséget kötött és baráti kapcsolatot teremtett azokkal. Bizánc császára is, VII. Konstantin, (és nem a VIII-adik, ahogyan a történeti könyvek tévesen mondják, mert későbbben élt) nagy küldöttséget menesztett Abdurrahmanhoz 946-ban, segítségért ellenségei megfékezésére. A küldöttséget a zsidó külügyminiszter fogadta, mert csak ő tudott az annak élén álló szerzetes-baráttal latinul értekezni. Följegyzésemeltem, hogy a hírnévves Dioscorides orvosnak híres könyvének melyet a bizánci császár a tudományked-

velő arab uralkodónak ajándékol küldött, Haszdái arab nyelvre fordította le, ami által hozzáférhetővé tette ezt az akkori tudományos világnak.

I. Ottó, a hatalmas német császár, szintén követeket küldött 957-ben, akikkel ugyancsak Haszdái tárgyalt fontos külügyi kérdésekben, miután előbb a békét állította helyre a két fejedelem közt, akik éles valósi vitába keveredtek volt.

Több oldalról értesült Haszdái a kazár állam létezéséről és annak lakosságáról, mely a pogányságról lemondott és a zsidó vallást vette föl. Ezt az értesülést a bizánc küldöttség megerősítette, mire Haszdái ékes hébernyelvű levelet irt a zsidó-kazár királynak, Józsefnek, aki éppen úgy héber nyelven válaszolt. A levélváltás többször jelent meg nyomtatásban; egyebek közt *Kohn Sámuel* megdicsőült főrabbinck „Héber kuforások” című munkájában, magyar fordításban is, a hozzátartozó adatokkal és magyarázatokkal. Lángoló lelkesedéssel karolta föl Haszdái a zsidó tudomány terjesztését és a zsidó tudósok gazdag támogatását. A zsidók anyagi és erkölcsi ügyeivel példamutató hűséggel foglalkozott és így kettősen áldásos volt működése: hazája és egyháza történetében.

*

Magasfényű alak volt a 993-ban született *Sámuel Hanágid ben József*. Alapos és kiváló talmudi kiképeztetést nyert a hírneves Rabbi Hanók tanházában, a héber nyelv mesteri kezelését Juda Hajudsnál sajátította el, míg a többi tudományokban nagy jártasságot szerzett egyéb híres tanítóknál. Husz éves korában Malagába kellett kivándorolnia, ahol kénytelenségből egy — kis boltot nyitott. De tudománya. különösen arab nyelvismerete és művészi kalligráfiája, magas polcra emelték. A granadai nagyvezérnek egyik rabszolgánője vele iratta és fogalmaztatta meg leveleit urához és ez, elragadtatva azoknak alaki és tartalmi szépségeitől, íródeákjául hívta magához a szerzőt, Sámuel. A nagyvezér csakhamar tapasztalta, hogy Sámuel tulajdonképpen rendkívüli tehetségű diplomata és ezért a leg-

fontosabb állami kérdésekben is tanácsát követte. Mindig sikerrel. Halottas ágyán utódául azért Sámuel-t ajánlotta a kalifának, ki az egykori boltost kül- és hadügy-miniszterévé nevezte ki.

Igaz vallásossága és finom műveltsége megővta őt a parnevü gőgétől; udvarias és szerény volt, ragyogó elméje és föltétlen igazságszeretete mindenkit elbővült. Egy csinos kis anekdota jellemzi őt. Boltos korában egy mohammedán illatszerész-szomszédja volt, aki irigyelte tőle az elért nagy

(Folytatása és vége a következő számban.)

J.L. Perez:

Egy böjtnap

Borzasztó hideg téli este. A faggyugyertya homályos világánál ül Szure és régi harisnyát javitgat, de olykor-olykor megpihen, mert az ujjai meggémberedtek. Egymáshoz csapkodja a kezeit, hogy körmei alatt a hideg zsi bongást megbékítse.

Az ágyon csupasz szalmazsákon, rongyok alatt négy gyermek alszik, kettő fejtől, kettő lábtól. Minden percben más-más riad fel az álmából:

— Anyukám, éhes vagyok.

— Várjatok, gyerekek — csiggasztja őket az anyjuk — apa mingyárt hazajön és hoz ennivalót. Akkor aztán felkeltelek benneteket. Addig aztán aludjatok.

— Meleget is kapunk? — sirnak a gyerekek. — Ma még nem ettünk meleget.

— Persze, persze, azt is kaptok, — felel Szure, de maga is kételkedik. Körülnéz a szobában, (már sokszor megtette) figyelmesen, kutatóan, van-e még valami, amit zálogházba vihetne. Csak a nedves, csupasz falakba ütközik a tekintete. Az egyik szegletben, a beomlott kemence tetején a kigörbült-begörbült menora szomorkodik; mellette a hideg főzőmasina, néhány törött fazék és fent a menyezeten éppen a közepén egy rézhorog csillan, a régi fényűzés maradványa. Ezen függött valamikor a kétágu rézlámpa. Jobboldalt, a fal mellett gubbaszt két roskatag ágy, párnák nélkül.

Alig hogy az anya szomorú tekintetének cirogatásától elaludtak a gyerekek, nehéz lépések dübörögtek meg az udvaron, egy halálra fáradt ember nehéz, lassu léptei. Azután a gémes kut nyikorgását hallotta az

méltóságot és hallható szavakkal gunyolta őt, mikor egyszer a kalifával arra kocsizott. „Ki fogod tépetni a nyelvét ennek a cudarnak”, szolt szigoruan a kalifa. „Még lesz uram”, volt a válasz. Küldött is neki egy nyelvalaku zacskót, tele aranyakkal. Nemsokára megint arra mentek, de most a fűszeres négyrét hajolva, megéjlenezte volt szomszédját. „No, mit csináltál ezzel a fickóval, Sámuel?” „Kitéptem a husnyelvét és tettem helyébe aranynyelvet.” A király megértette és jól elnevette magát.

asszony. Erre aztán felszikrázott arcán a boldogság. Nagy gyorsan feláll, noha gémberedett lábai miatt ez nem könnyen ment. Aztán az ajtóhoz siet. A küszöbön egy leromlott, sápadt ember áll, két üres vödörrel a kezében.

— No, kaptál valamit? — kérdezi hal- kan az asszony.

— Semmit! — felel az ember és a szoba egyik szögletébe teszi a vödröket. — Mindenütt azt mondják: . holnap, holnapután, máskor . . .

— A gyerekek — suttogja Szure — még jóformán semmit se ettek reggel óta. Édes, szegény férgecskéim.

Elhallgat és sir.

— Mit sirsz, bolond?

— Jaj, Mendl, mi lesz velünk? A gyerekek éhesek. És a sorsunk egyre rosszabbra fordul.

Tovább nem győzi erővel. A hangja elakad.

— Mit beszélsz már? Hogy rosszabbra fordult, azt, hál' Istennek, nem mondhatjuk. Tavaly, emlékezz csak, sokszor még egy falat kenyérünk se volt. Hiszen, ámbár ma sincsen. Ds most legalább tető alatt vagyunk. Tavaly lakásunk se volt és a gyerekek sokszor naphosszat az utcán ácsorogtak és éjszaka a szabad ég alatt háltak.

Szegény Szure még nem felejtette el ezt az iszonytató esztendőt. A legkisebb fia az utcán halt meg, mint a kutya. A hideg éjszakában megfázott, rekedt lett és elaludt örökre. Orvosság kellett volna a

csöpp betegnek, de ő nem adhatott neki. Még imádkozni is kellett volna érte, de nem volt pénze, hogy a templomban „lélek-megváltást” csináltasson, arra se, hogy felmérse a temetőt, ami a gyerektől elhárította volna a gonosz varázslatot. Semmit se tehetett és a kis angyal úgy elaludt, mint a gyertya.

— Ne sirj, Szure, — vigasztalta az ura — majd megsegít a jó Isten.

— Ó Istenem, itt volna már az ideje, hogy megkönnyörüljön rajtunk.

— De te is könnyörülj magadon, Szure. Csak nézd meg magadat, milyen állapotban vagy. Tíz éve sincs még, hogy megesküdtünk és milyen vagy. Sovány és sápadt. Pedig a városban te voltál a legszebb.

— Hát te? Megroskadtál, Mendl. Beteg vagy, ha el is titkolod. De én látom. Az arcodon látom. Az egész városban te voltál a legkülönb és mégis mire jutottál. Én jó-ságos Istenem! — szakadt ki megtépett szívéből a jajkiáltás.

— Enni akarunk, — nyöszörögnek a gyerekek, akiket az éhség megint felzaklatott az álomból.

— Mit? Enni akartok? — kiált rájuk tettetett haraggal az édesapjuk. — Hát ugyan ki eszik máma?

A gyerekek döbbenkedtek.

— Mára böjtnap van, — toldja meg a beszédét sötét ábrázattal.

— Miért? — kérdik a gyerekek. — És milyen böjtnap van?

Mendl elbeszéli nekik, hogy a reggeli imádságnál a földre esett a Tóra a nagytemplomban és ezért böjtöt rendeltek. Mindenkinél kell böjtölni, még a gyerekeknek is. Ez a böjt éppen olyan szent, mint a Jom-kippur, vagy a Tisebov és már este kezdődik.

A gyerekek kiugrálnak az ágyból és mintha megbolondultak volna, körül táncolják a szobát.

— Böjtölünk! Mi is böjtölünk! — ujjongtak.

A szerencsétlen apa a gyertya elé állt, hogy a gyerekek ne láthassák az anyjukat, aki zokogott.

— Elég, báránykáim, — csitította őket szeliden — most már eleget táncoltatok. Szimhasz-Tóra ünnepén, Isten segítségével, megint táncolhattok. Böjtnapon azonban nem szabad, gyermekeim.

A gyerekek megnyugodva visszafeküdtek és nem gondoskodtak az éhségükről. A legkisebb, egy kis lány, még dudorászott is.

Mendl reszketett.

— Énekelni se szabad, — szólt a gyerekre és majd megfulladt a zokogástól.

A gyerek elhallgatott és elaludt.

— Apukám, — kérdezte a legidősebb fiu — mikor leszek én barmicvo?

— Még soká, édes fiam. Négy esztendeig várhatsz még. Addig légy erős és egészséges.

— De akkor, ugy-e, tfilint kapok?

— Persze, fiacskám.

— És tfilin-zacsót is?

— Hogyne.

— És imádságos könyvet is, egészen picurkát, aranyozott széllel?

— Azt is, Isten segítségével. Imádkozz, Chajem, Istenhez, hogy legyen hozzánk kegyelmes.

— De akkor aztán minden böjtör böjtörök?

— Igen, drágám, minden böjtör.

Mendl elfordult. Az ajka reszketett:

— Csak ilyen böjtöt ne adj többet, én Istenem!

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

Szűcs és szörmeáru üzlete:

Budapest, VI. Nagymező-utca 14.

Telefon: 20-4-53.

Szörme, bundák, boák nagy választékban. Alakítások, javítások jutányos áron készülnek. Megóvást biztosítással vállalom.

Nyári idény alatt
nagy árengedmény.

Braun Gyula

משך mészárszéke

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

Könyvekről—Irásokról

Jakober Eduard (Mukacevo):

Judea harca

(Lion Feuchtwangernek „Der Jüdische Krieg” címen megjelent zsidó történelmi regénye.)

Főérdeme és sikerének titka — a tendencia.

Erről egy zsidó publicista a következőket írja: A zsidó nép zseniális. Senki sem emelkedhet föléje. Csak egy valaki . . . Ő maga.

És itt kezdődik tragikuma, mert aki nagyobb önmagánál — az tragikus . . .

Judea harca — örök harc a római és jeruzsálemi világnézet között.

Róma, — a világ. Erősnek látszó alapon nyugszik.

Csak a kis Palesztina nyugtalan és forrong: versenyre kél a nagy birodalommal.

Nem nyugszik bele az elnyomatásba. Csak Istenébe vetett hitével és ebben rejlő erejével akarja szabadságát kivívni . . .

Róma nevet és gunyolódik, de egyuttal — félnek is.

Rómában a vallás reálitás, megfogható valami.

Jeruzsálem hite az egy, egyetlen, láthatatlan Isten.

Róma elhatározza e büszke nép egyetlen szent templomának megsemmisítését, neki magának lealázását.

A zsidó nemzeti megmozdulás aktív szervezője: Josefus Flavius.

Nem tudjuk ma még miért, de átpártolt Jeruzsálem megalázójához Titushoz. Miért tette ezt? . . . tán csak azért, hogy műve érdekesebb legyen! . . .

Lion Feuchtwanger, Flaviust, mint „modern” embert rajzolja.

A regény mesterien jellemzi a szereplőket, a gögös asszimilánsokat, kik okosak, józanok, akik a Róma elleni harcot céltalan-

nak tartják, kik titokban a rómaiakat támogatják. A kitértek, akik visszaáhitoznak Jeruzsálembe, a fiatalokat, művészeket, a hívőket és hazafiakat.

A kétezer év előtti történelmet aktuális térre helyezi és kényszerít bennünket elhinni, hogy a zsidó a hosszú évszázadok múltán alig változott. Problémáink ma is azok — csak a formák változtak: A Galuth társadalom minden problémájával maradt a régi. Ma is küzd Jeruzsálem és Róma.

A zsidó patriotizmus eszméje útján akarja Feuchtwanger olvasóiba az ő égő zsidó patriotizmusát beledzeni.

Magyarul még nem jelent meg a mű.

*

AZ ÉLET LIRÁJA. Lovag Sándornak verseskönyve. Ifjui östehetség lelkének őszinte kesergő megnyilatkozása. Ha az élet nem volna olyan, amilyen, tán örülni, derűs is tudna lenni. Egyelőre verseiben a derűt csak sejteni lehet. Ott ahol valahogy sötét pesszimizmusába beleszól a reménykedés. Gondolatvilága régi, becsületes verselése modern, de a borongós hangulatot még ezek csengése sem tudja eltüntetni, talán majd olyan élet, amelyben még a költő is örömét fogja találni.

Lovag Sándor: „Az élet lírája” (Uj Somogy kiadása) 1.20 pengőért lapunk kiadóhivatala útján is megrendelhető. Portómentesen küldjük.

*

UJ ZSIDÓ KÖNYVEK: Edmond Fleg: Miért vagyok zsidó? 2 P. Edmond Fleg: A prófétagyermekek 1.50 P. Gelber: Keresztények a zsidó fronton 3 P. Hammeiri: Egy marék föld 3 P. Hammeiri: A nagy örület 4 P. Herzl: Cionista írások —.60 P. Herzl: Ósujország (Altneuland) 3.50 P. Jabotinsky: A zsidó légio a világháborúban 7.80 P. Kapható az „Uj Ut” szerkesztőségében.

Az **Uj Út** április 23.-ra hirdetett

népyűlését

a gyűlekezési tilalom miatt, ennek feloldása utáni időre kellett halasztani.

Mózes szobra

Ha kiadták is nekünk zsidóknak a szigorú tilalmat: „ne készíts magadnak faragott képet”, ha komoly szemrehányással illették is a zsidóságot azért, hogy ezzel a tilalommal elzárta Izrael elől a képzőművészet mesevilágát, azért mégis minden modern, vagy ha úgy tetszik művelt ember, mégha zsidó is, hódoló bámulattal áll meg Michel-Angelo biblikus alakjai előtt.

Meghatottsággal szemléli két leghatalmasabb alkotását az olasz lángelmének, az ifju Dávidot és a prófétai ihlet magaslatán álló Mózes. Nem mindenkinek adatott meg e két remekmű eredetijét csodálni, de másolatai bronzban, gipszben mindenütt találhatók az egész világon, még magánemberek gyűjteményében is.

Nem akarok itt párhuzamot vonni három legkiválóbb műve között, amelyeknek csak egyike, Jeremiás próféta maradt meg a római Sixtus-kápolna mennyezetén, bármennyire csábít is az alkalom a három gígászi fejet összehasonlítani, csak éppen Mózes szobráról, annak is a fejéről akarok most néhány megjegyzést tenni, mert olyan frappáns, hogy talán a laikusokat is érdekelni fogja.

Aki csak egyszer életében látta Mózes fejét, az többé el nem felejteti azt. Nemcsak az arcnak szinte túlvilági fénye, a szemeknek elevensége, ami tudvalevően márványban ritkán tud érvényesülni, sem a haj sűrűsége, a szakáll méltóságos hullámszála nyügzözi le a szemlélőt s juttatja eszébe Pheidiasz grandiózus Zeüszét, hanem amin szemünk leghamarább megakad és meglepetés fölkiáltását csalja ki ajkainkra: az a homlok felett a haj hullámaiból kiemelkedő két kinövés, amelyet csak azért nem akarunk szarvnak nevezni, mert modern gondolkodásunk illet e helyen elképzelni nem tud és nem szokott.

Az első meglepetés után számot kell adnunk magunknak, hogyan került e kettős szarvalaku kinövés Mózes fejére.

A kérdésre az esztétikus is, a theologus is más-más feleletet fog adni.

A képzőművészetekben jártas tudós azzal fogja megokolni e szokatlan jelenséget, hogy e kettős kinövés, mely más embernél, vagy más művésznél elég közel áll a nevetségeshez („a fenségestől a nevetségesig csak egy lépés van”) kifejezője a legősibb erőnek, amely egy Mózes koponyájából kifelé tör, annak a lángelmének elemi megnyilatkozása, amely ebben a hatalmas agyban állandóan dolgozik.

A theologus azonban irtózik minden ilyen frázishoz hasonló kitételektől és megkeresi a szobrászati mestermű eredetét a Szentírásban. Arról a helyről van szó a tóra második könyvében, amidőn Mózes fejön a hegyről és lehozza magával a kettős kőtáblát és nem tudja hogy arcának bőre sugarakat lövel. (II. kv. 34. fej. 29, 30, 34. old.)

Minden szakember, vagy mondjuk a héber nyelvtudományban jártas ember tudni fogja, hogy a „kórán” ige (amely a világért össze nem tévesztendő az arabs korán szóval, ami olvasmányt jelent, annyit tesz, mint sugarakat lövelni és ebből származik „keren” szó, amely szarvat jelent, de nem fordítva áll a dolog, nem a keren névszóból ered a kórán ige.)

A latin biblia, a Vulgata, amely a katolikus egyház hivatalos bibliája volt, éppen ebbe a fenti hibába esett és ezért a kórán szót így fordítja latinul: (a görög Leztuagenta nyomán) „cornuta facies” (háromszor egymásután), ami valószínűleg azt jelenti, „hogy arca fölszarvazott volt”.

Michelangelo, aki nem az eredeti hébert olvasta, hanem tartozott alkal-

mazkodni az egyház által szankcionált latin fordításhoz, a szobrászati szempontból rendkívül súlyos problémát nem tudta másként megoldani, mint hogy a valóságban két apró szarvalakú dudorodást alkalmazott Mózes homloka felett haja közé.

Er hat aus der Not eine Tugend gemacht, mondaná az esztétikus és ami más művész, vagy kontár kezében nevetséges figurává alacsonyult volna, az e halhatatlan mester kezében zseniális vonássá, az őserő csodás kifejezőjévé változott.

Igy lett egy szentírási kitétel hamis fordításából az istencsókolta lángész beavatkozásával örökbecsű mestermű.

A latin fordítás jegyzetrotatában későbbi magyarázók — elkésetten — ajánlják a cornuta helyett az egyedüli helyes: radiosa (sugáros) és glorificata (fényugaras) fordításokat.

Holder József:

Messzi utakon

Valahol messzi utakon járok,
És szívemben idegen harang bűg,
A hegyekről leszállt már az alkony
A fülemben messzi folyók vize zúg.

Idegen e táj nekem. Talán
Valamelyik őszám járt erre rég.
Halk szárnyát meglebbenti az álom
Mely oly szép kék és messzi mint
az ég.

De mit ér az álom, mit ér a táj,
És mit ér a szív, ha mindég csak
fáj,
És ha ismeretlen, mit ér az út,

Míg a vándor fáradtan elalél,
Valahol hajó síklik, ott a cél!
S boldog, aki végre partra jut.

A szerkesztő üzen

Kávés, Szeged. A Meinl Kávébehozatali r. t. nem német cég, de — úgy látszik üzleti elvből — zsidó alkalmazottat nem tart.

Többeknek: Az „Angol-Park” budapesti nyári szórakozó hely német vállalkozás. Értesülésünk szerint az idei szezonra egyetlen zsidót sem alkalmaz.

Reiszmán Béla, Mikacevo. Az a jó fűszer- és csemegekereskedő, aki a són, paprikán és borson kívül mind-

azt tartja üzletében, amit a fogyasztó keres. S ha akad egy-egy olyan vevő, akit az orvos — teszem fel — gyomor-baja miatt a paprika élvezetétől eltiltott, az legfeljebb ezt a cikket nem vásárolja, ez azonban nem zárja ki, hogy egyéb csemege szükségletét a különben megbízható cégnél szerezze be. Hasonló módon vezetem az Uj Ut szerkesztőségét — megkétszerezett elővigyázattal, mivel a zsidó olvasó igen kényes és nehezen kielégíthető előfizető. Az Uj Ut-at öt országban járatják. Méltóztassék elképzelni mennyi és milyen ellentétes kívánságot kell szem előtt tartanom. Nagy és felette nehéz munka ez, amihez az Ön jóindulatú megértését is kérem.

Ügyvéd, Podk. Rus. Nagyon lesújtott bennünket közlése, hogy anyagi viszonyai ugyannyira lerombolódtak, hogy — amint Ön írta — kedvenc lapjáról, az Uj Ut-ról is le kell mondanania. Ehhez semmiképpen sem járulunk hozzá. Mi addig küldjük tisztelt példányképen lapunkat, amíg helyzete jóra nem fordul. Ismerjük Önt; tudjuk, hogy sietve fogja ezt a fordulatot velünk közölni, aminek mielőbbi bekövetkezését őszinte szívből kívánjuk.

Előfizető, Velky Berezny. A rabbi renitens fia megkapta a jól megérdemelt pofont. Az esetet nem hozzuk nyilvánosságra, mert ezzel csak ártanánk a tisztességes szülőknek. Méltóztassék az esetet most már befejezettnek tekinteni.

Churchill ezredes.

Az 1839—41-i angol Restoration of the Jews mozgalomban Churchill ezredes vezető szerepet játszott és nagy mértékben hozzájárult a Palesztina-mozgalom kifejlődéséhez s a zsidó önállósági eszmének az angol társadalomban való elterjesztéséhez.

Charles Henry Chudchill 1839—40-ben a syriai angol expedícióhoz volt beosztva, mint vezérkari tiszt és később, mint syriai angol konzul alaposan megismerte a keleti kérdést, annak okait és Anglia világhatalmi pozícióját érintő kihatásait. Damaszkuszban, ahol az angol expedíció hosszabb időt töltött,¹ az ottani zsidó község vezető egyénisége, Farchi bankár, bankettet adott az expedíció tiszteletére, amelyen a kombinált angol-osztrák-török expedíciós hadsereg minden tisztje részt vett. A banketten Churchill ezredes a palesztinai zsidó állam ujjaépítésének érdekében ezt a pohárköszöntőt mondta:

„Azt hiszem, kedves barátaim, nem tévedek, mikor azt mondom, hogy az én hazám emléke elmosódhatatlanul fog élni az Önök lelkében. A fájdalomnak, a kétségbeesésnek és a megpróbáltatásnak nehéz óráiban sietett segítségükre Anglia, hogy dicsőséges védőpajzsa alá helyezze Önöket.

Nem tagadom, más államok is nemes részvétellel viseltettek az Önök sorsa iránt, de csak Angliában talált a zsidó fájdalom és kétségbeesés jaji kiáltása olyan visszhangra és az ember-testvéri érzésnek arra a megnyilvánulására, amelyik az Önöket megsemmisíteni akaró ördögi gonoszságot leteperzte és Önöket gyalázatos üldözőik kezéből megmentette.

Angolország a zsidó nép legállandóbb és leghivebb barátjának bizonyult. Vajha ez az emelkedett hangulatu összejövetel szilárd záloga lenne a további barátságnak is és biztosítéka annak a kölcsönös megértésnek és elszakíthatatlan összeköttetésnek, amely az angol és zsidó nemzetet mindkettő becsületére és előnyére a jövőben is egyesíti!

Igen, barátaim, volt egyszer egy önálló zsidó nép, a tudománynak és harci hősiességnek világhírű és kiváló népe. Azokon a síkságokon és azokban a völgyekben, ahol most vad arab hordák tanyáznak és ahol most a pusztulásnak és barbárságnak szelleme honol, valamikor virágzó és buja termékenységsű vetések életet adó ígérete közepette vidáman csengett Cion leányának éneke.

Bár ütne már Izrael felszabadulásának órája! (Itt a szónokot „Insh Allah” — adja Isten — kiáltások szakították meg.)

Vajha a nyugati civilizáció eme pompás ország regenerálódásának és politikai függetlenségének hajnalhasadását jelentené és vajha a zsidó nemzet még egyszer elfoglalhatná a világ hatalmasai között a neki kijáró helyet; mert bizonyos, hogy a Makkabeusok utódai nem lesznek érdemtelenek dicső elődeik emlékéhez!”

Churchill ezredes azonban nem állott meg a szavaknál.

¹ 1840-ben rendkívüli nyugtalanságot keltett egész Keleten, de a nyugati zsidó centrumokban is az u. n. *Damaszkusz-efaire*. 1840. február 5-én ugyanis a damaszkuszi kapucinus és dominikanus barátok Ratti Menton francia konzul segítségével vérvádat kovácsoltak a zsidók ellen és irtózatot tartottak alá vetették már a 3 éves gyermekeket is. Az öldöklés és kínzás csak akkor szűnt meg, amikor Montefiore és Crémieux intervenciójára az angol és osztrák kormány energikusan közbelépett. (A ford.)

Mint már említettük, a Restoration-mozgalomban a legélénkebb tevékenységet fejtette ki és körültekintő tervet fektetett le a palesztinai újjáépítésre vonatkozóan.

1841. június 11-én Sir Moses Montefiorehez memorandumot nyújtott be, amelyikben javasolja, hogy haladéktalanul kezdjék meg a zsidó nép sorsának konszolidálását. Sir Moses Montefioreban látták ugyanis a vezető körök azt a férfit, akinek legforróbb kívánsága egy palesztinai kolonizáció útján megszervezendő önálló zsidó centrum megteremtése.

Churchill szerint mindenekelőtt szükséges, hogy a zsidók maguk vegyék kezükbe sorsuk vezetését és követeljék az európai nagyhatalmak támogatását. A zsidó nép legkiválóbbjai kell, hogy a mozgalom élére álljanak; gyűljenek össze és határozzanak követeléseikről.

„A keleti diplomáciába új momentum került, amelynek révén a gazdag és befolyásos zsidó vezető férfiak ténykedésén keresztül rendkívüli érdeklődés és kedvező eredmények lesznek elérhetők.” —, amennyiben ez a mozgalom egyidejűleg egész Európában megindul.

Ha a zsidók minden erejükkel Szyria és Palesztina megszerzésére töreksznek, nem lehet kétséges, hogy legalább a Palesztina felett való uralmat meg fogják szerezni.

A nyugateurópai nagyhatalmak Törökország feltámasztására irányuló kísérletei Churchill szerint kudarcra fog végződni. Egy dolognak mindenki előtt világosan kell állania: Palesztinát és Szyriát mindenre való tekintet nélkül ki kell ragadni a fanatikus és tudatlan szultánok és pasák kezéből, mert csak ilyen módon verhet a civilizáció ezeken a területeken is gyökeret.

Szyriát és Palesztinát okvetlenül európai védelem alá kell helyezni és az európai kulturszellem értelmében kormányozni.

Churchill meg van róla győződve, hogy ennek a történelmi fordulatnak rövidesen be kell következnie. Éppen ezért a keleti kérdés rendezése szempontjából rendkívül előnyös lenne, ha a zsidók kinyilatkoztathatnák, hogy „íme, mi már türelmetlenül várunk arra, hogy birtokunkba vegyük ezt az országot, hogy felépítsük és felvirágoztassuk azt. Egy nép vagyunk, egy érzéssel és ez az érzés második természetünké vált.”

Emellett a zsidóknak az összes nagyhatalmaktól követelniük kell, hogy szabadítsák meg Palesztinát évszázadoknak megsemmisítő rablógazdálkodásától, helyet adva az építő, civilizációt és kulturát jelentő európai zsidó munkának.

Sir Moses Montefiorehoz intézett írásában Churchill szükségesnek tartja, „hogy az európai diplomáciának ebben a krízisében ne legyenek a zsidók készületlenek” és éppen ezért azt ajánlja Montefiorenak, tanulmányozza behatóan a kérdést és a zsidó nép többi befolyásos fiával együtt indítsa meg a harcot az önálló nemzeti existencia érdekében.

Churchill kijelenti továbbá, hogy eredetileg a damaszkuszi zsidóknak akarta ezt az ügyet előadni, de később meggondolta a dolgot, mert attól tartott, hogy egy ilyen irányú mozgalom az ottani kormány féltékenységet hívná ki. Egy memorandumot azonban előkészített és ezt Damaszkusz egész zsidóságának támogatásával Montefiorehoz fogja juttatni.

Legelső sorban azonban a gyakorlati munkához kell hozzálátni. **„Föld és otthon”** legyen a jelszó és biztos, hogy ez minden zsidót meg fog mozgatni, mert hiszen „hol van olyan zsidó szív, amelyik ennek a jelszónak ne örvendezne és ezt ne követné? . . .”

Levele utóiratában Churchill azt mondja, hogy a politikai helyzet fiogyelmebevételével a zsidók egyelőre csak mint nem önálló nép vehetnek lábat Palesztina kapujában.

Elsősorban az öt nagyhatalmat kell megnyerni és arra bírni, kényszerítsék ki a szultántól a palesztinai zsidó bevándorlásra vonatkozó engedélyt és pedig a nagyhatalmak védnöksége alatt, de mindenesetre ki kell kötni, hogy a zsidók belső ügyeiket maguk intézhessék és hogy a török katonai szolgálat alól fel legyenek mentve. A Portának fizetendő adó csak a többi lakosságával lehetne arányos és a zsidók föl lennének jogosítva, hogy az általuk betelepített területeket a rabló beduinokkal szemben önmaguk védjék meg.

Churchill megjegyzi továbbá, hogy mindenki előtt nyilvánvalónak kell lenni, miszerint a palesztinai ujjaépítés nemcsak patriotizmus, energia és szívjóság kérdése, hanem pénzkérdés is, mindenesetre a rentabilitás kilátásával.

Azok azonban akik Palesztinába vándorolnak, mint a zsidó nép előőrsei, legyenek készek arra, hogy időben, egészségben, anyagi és szellemi javakban igen nagy áldozatot kell hozniuk. A vállalkozás megkezdése előtti higgadt megfontolás, a már megkezdett dolog panasznélküli továbbvitele, minden egyes akadálnak elszánt legyőzése „féfihoz méltó munka és jutalmát önmagában hordja, ha az ítélőképeség józan, az agy világos és a szív becsületes.” „Bátor vagyok szerény nézetemet ebben az ügyben kifejezni, amely úgy tudtommal az Ön szellemét is foglalkoztatja és amelynek pusztá említése meggyőződéseim szerint minden zsidó szívet megdobbant. A politikai események bizonyítják, hogy közeledik az idő, amikor a zsidó nép a legreményteljesebb kilátásokkal kezdheti meg a nemzeti megújodás dicsőséget művét.”

Befejezésül arra kéri Moses Montefiore, hogy ténykedésének indító okait is mérlegelje, mert neki nincs más kívánsága és más célja, mint a zsidó nép jólétének és virágzásának előmozdítása, mivel „ennek a népnek köszönhetjük az összes erkölcsi igazságokat és ez a nép oltotta lelkünkbe egy elkövetkezendő jobb és nemesebb világ hitét.”

Churchill ezredes 15 hónappal később, 1842. augusztusában ismét írt Montefiorenek, akiről nem tudjuk, hogy Churchill első levelére válaszolt-e.

A második levélben emlékiratot juttat Montefiorehoz, azzal a kéréssel, fordítassa le Montefiore ezt németre és küldje el Németországban és Poroszországban élő barátainak, mert legmélyebb meggyőződése, hogy amennyiben Anglia és a Kontinens zsidósága az ő javaslatának szellemében fogant beadvánnyal fordul a britt kormányhoz, a palesztinai zsidó otthon felépítése lehetőségessé válnék és csak az a kérdés, hogy Montefiore elég összeköttetéssel rendelkezik-e a bel- és külföldi vezető zsidó körök megmozgatására?

Emlékiratában azt kívánja Churchill a zsidóktól, fontolják meg az ő javaslatát és minden túlzástól mentesen, de mégis a legőszintébb akarással, a legerősebb reménnyel és őseink országa iránti odaadással gondolkozzanak a dolgok felett, azzal az elhatározással, hogy mindent meg fognak tenni nemcsak a már kint élő zsidók sorsának megjavítása érdekében, hanem „hogy nyugodt és biztos menedékhelyet biztosíthassanak az ott letelepedni akaró üldözött testvéreik számára.

Mert egészen biztos, hogy zsidóknak százezrei a legnagyobb erőfeszítésre képesek, csakhogy a minden történelmi emlékekkel összeforrott földjükön élhessenek.

Az angliai zsidók a Kontinensen élő testvéreikkel egyetemben **Earl of Aberdeen** közvetítésével, beadványt intézhetnek az angol kormányhoz, hogy küldessék ki Szyriába egy megfelelő képességű férfiú, azzal az egyetlen feladattal, hogy a kint élő zsidók védelmét ellássa és érdekeikre vigyázzon. Ennek a meghatalmazott kormányzónak jogai és kötelezettségei az angol külügyi hivatal és a **Zsidó Komité** által közösen szabályoztatnának.

Montefiore Churchillel folytatott egész levelezését 1842. november 8-án a **Board of Deputies of English Jews** elé terjesztette és ez megbízta elnökét, hogy Churchill ezredesnek a következőket válaszolja:

„A Board of Deputies, amelyik különböző feladatokat kell hogy megoldjon és az ezekhez szükséges pénzüsszegeket több egyesülettől szerzi be, nincs abban a helyzetben, hogy Churchill ezredesnek a szyriai zsidókra vonatkozó jóakarató tervei keresztülvitelét megindítsa, de biztos benne, hogy Churchill ezredes szándékának realizálása csak hasznothozó lenne.”

A Board továbbá annak a nézetének ad kifejezést, hogy minden ezirányú tevékenységnek az európai összzsidóságtól kell kiindulnia, de kétkedik benne, hogy a Kontinens zsidóságának beleegyezése esetén is az angolországi zsidók készek lennének a terv támogatására.

Churchill ezredes 184. január 8-án Beyruthból igazolja a Board határozatának vételét és nagy elégtétellel állapítja meg, hogy az angliai zsidók a külföldi zsidósággal együtt nem vetik el a szyriai és palesztinai zsidók helyzetének megjavítását célzó terveit. Válasziratában annak a reménynek ad kifejezést, hogy a Board szemmel fogja kísérni az eseményeket és „az európai zsidók óhajait és érzéseit igyekezni fog megérteni, hogy egy ilyen nagyhorderejű kérdést, amelyiktől szükségképpen e sokat szenvedett és sokat üldözött nép jövőendő generációinak sorsa függ, mindig felszínen tartson.”

Churchill azonban sajnálatosan tévedett.

Az angliai és európai zsidóság egyáltalában nem viseltetett oly érdeklődéssel a zsidó nép renaissance iránt, mintahogy azt Churchill remélte. A rendkívül kedvező politikai konstelláció ellenére sem tettek egyetlen lépést sem, de még azt is elmulasztották, hogy a zsidó nép akkori vezető férfiaiit közös megbeszélésre, vagy közös akcióra összehívták volna.

Ki tudja, nem az akkori felelős zsidó tényezők emlékét terheli-e ennek az alkalomnak az elmulasztása, amely alkalom megragadása esetén a palesztinai zsidó nemzeti otthon talán már 1840—43-ban valósággá válhatott volna? . . .

FÉNYES BÁRMICVOH-ÜNNEPÉLY
NAGYVÁRADON. Dr. Löblé László nagyváradai szeszgyárosnak, az odavaló orthodox hitközség oszlopos tagjának fia, aki dr. Csermely Gyulának, a kiváló írónak és az *Uj Ut* kitűnő munkatársának unokaöccse, a közelmúltban tartotta meg fényes és az ősi tradíciónak megfelelő keretek közt bármichov-ünnepélyét. Az ünnepélyen több mint kétszáz vendég, mindkét hitközség legelőkelőbbjeihez tartozók, gyültek össze az örömszülők házában, ahol is a díszesen meg-

terített asztalnál a bármicvoh két előadást is tartott. Az elsőben, héber nyelven, a Talmudnak „*Kidausin*” című traktátusából értekezett, második előadása magyar nyelvű volt és a heti szidrah egyik verséből indult ki. Mindkét előadás a bármicvohnak a Talmudban és a Tnáchban való meglepő jártaságáról tanuskodott és minden oldalról, még a jelenlévő nagyváradai orthodox főrabbi, *Fuchs* Benjámin és más rabbik és talmudtudósok kijelentése szerint is osztatlan elismerésben részesült.

Szerkesztésért és kiadásért felel: *dr. Uj István.*

Előfizetési ár: Egész évre 8.— P. —
Csehszlovákiában 60.— kc. — Jugo-
szláviában 160.— dinár. Romániában
300.— leu. Jobb papíron 25% felár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 84.
Telefon: 10-7-12.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Doprava a rozsirovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolílo
csl min. vnútra pod cisl. 9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

Ujvári Péter:

Emberek a kohóban

Tauberék úgy éltek, mint a vadgalambok, de csak olykor-olykor. Legtöbbször úgy éltek, mint az emberek. Ennélfogva volt olyan napjuk, mikor az ember az asszonyt utálta és volt aztán olyan napjuk is, mikor az asszony az embert utálta, amiből látnivaló, hogy jól kiegyensúlyozott házasságban élt ez a két galamblélek.

Ma például olyan napjuk van, mikor csak az emberben áradt meg a hitvestársi utálkozás. Tauberné ellenben szelid, mint a vadgalamb és a házasságát is majd csak olyan szépnek érzi, mint a vadházasságot. Igéző pongyolája tavaszi nyíltsággal ötven éves multjának legüdébb részleteit mutogatja. Tauber hunyorogni kezd mikor ez a fecsegő szemképrázat elébe fehéredik. Tauber nem szereti, ha Tauberné az igazságot szimbolizálja, amely minden titkot napfényre hoz.

— Mit szólsz a pongyolámhoz — kérdi az asszony és olyan pillantással babonázza az urát, amitől minden okos ember meggárgyulna.

De Taubert úgy megedzette a harmincéves boldogság, hogy neki már nem árthatott a kísértés. Elfojtott jókedvvel ráhunyorog az asszonyra és azt mondja:

— Olyan vagy benne, Eszter drága, mint a Vénusz.

— Olyan friss és habos?

Tauber szeliden a fejét rázza:

— Olyan antik életem.

Fenyegető villámok gyulladoztak az asszony szemében.

Az ember kitörő vihart sejtett, hát képmutatóan visszakozott.

— De igazán, életem, gyönyörű vagy, ragvogó, úgy ragyogsz, mint a nap, de akkurát úgy. Nem tudok az arcodba nézni.

Taubernében megmozdul a galambepe, de nem engedi hogy megömljön. Mert akar valamit és attól fél: a sikert veti kockára, ha az ember fanyar humorát megtorolja. Hát csak bódítóan mosolyog:

— A napról eszembe jut, hogy új kalap kellene.

— Eszter drága — kérdi Tauber agybénult csodálkozással — miért éppen a napról jutott ez az eszedbe?

— Azért, életem, mert már rabbi Akiba mondta, hogy nincsen új kalap a nap alatt.

Becsületes zsidó ember nem vonhatja kétségbe a napot, de nem vonhatja kétségbe rabbi Akibát sem. Hát letagadni nem lehet rabbi Akibát és Tauber csak éppen azt kísérli meg, hogy elhárítsa:

— Eszter drága, te összetévesztetted azt a rabbi Akibát a Zwiebackkal.

Az asszony energikus rándítással szorosra fogja derekán az övét, aztán az urára néz, már nem csábítóan, de szúrósan, fenyegetően:

— Maradjunk csak a nap mellett.

— Életem — hökölödik Tauber — csak nem jutott a napról megint az eszedbe valami?

— De igen, ha megengeded. Régi jutott az eszembe.

Régi a házaspár szemefénye. Huszonnyolc éves ez a klenódium és még mindig hajadon.

— Ugy? — nyújtja a szót az ember — hát Régi jutott a napról az eszedbe? Persze, persze — végzi mélabúsan — mert minden régi a nap alatt, mondja rabbi Akiba.

— Simon — csattan rá az asszony anyaszivének heves megmozdulá-

sában — Régike nem tehet arról. Öregszik, öregszik, de csak azért, mert olyan a természete. Meggondolatlan. Azt tartom, Simon, legjobb, ha férjhez adjuk.

— Ehhez kellene egy vőlegény.

Tauberné megbigyeszti a száját:

— Ez a legkevesebb. Ehhez egy hozomány kell.

Most Tauber bigyeszti meg a száját.

— Ez a legkevesebb.

— Mégis, mennyit ígérhetsz?

— Igérni akár százezret is ígérhetek. Igérj Réginek egy vőlegényt és én ígérek neki egy hozományt.

Az asszony ingerülten közbevág:

— És Régi megkapja a vőlegényt, de a vőlegény nem kapja meg a hozományt. Szóval be akarod csapni a vejedet. Smucián!

Ebben aztán megállapodtak. Szinte azt mondhatnám: ebben egyetértettek.

Tauber Simon abból a fajtából való, amely elomlott századok homájából nézi a világot, nem sziveli a változásokat és nem könnyen vedlik ki a régi szokásokból. Neki csak egy bizalmasa van: a tegnap. Ezt ismeri és barátokzik vele. A tegnap hangját megérti, elhaló szinpompája tetszik neki és meghalkult muzsikáját megérzi. A ma meg a holnap csak értelmetlenségeket irtóztat a lelkébe. A holnap mért követel tőle elbujdosást a tegnap formáitól, amiket megszokott? Mért követeli ezt az asszony is?

Mert ezt követeli az asszony, akinek olyan a lelke, mintha kohóba vetette volna. Ami zsidóvá teszi a zsidót, az már kiolvadt belőle. Már rösteli is a zsidóságát, mert idegen ígézet bűvöli. Amit ez rak reá, ha még olyan súlyos is, kedves neki; amit reá rak a zsidóság, tehernek érzi azt és szabadulna tőle. Tauberné előkelő akar lenni és mert műveletlen, azt hiszi, csak úgy előkelő, ha a zsidóságtól jó messzire elkódorog. Sarkalja őt az anyák önzése és a magukból kizuhant zsidók példája is és azzal bolondítja magát, hogy Régike jobb pártit csak úgy csinálhat, ha a zsidóságukból kibontakoznak.

Most is kínálkozik valami jó párti. Egy fogorvos, aki az Andrassy-uton lakik.

— Csak gondold meg, Simon — lelkesedik az asszony — két „ff” van a nevében.

— Mboh — legyint az ember — Feigenbaum Raffael nevében három „f” van.

— Egy ef és ef között — mondja Tauberné — különbség van. A doktor Ruffy-é keresztény effek, ha tudni akarod. Mert Ruffynak hívják.

Tauber szörnyűködött. Aztán már nem is humorizált. Kurtán kijelentette, hogy ő nem akasztja rá két keresztény „ff”-re a Régi zsidó jövőt.

De hiába beszélt.

Az asszony a kohó előtt ült és abban megolvadt zsidó lelkek salakja fortyogott. Gőzlobogók felhőztek ki belőle, rongylelkek rongyselyme, ami szennyesen a lelkiismeretre borúlt. Tauberné se látta már a lelkiismeretét. Emberek, akik már csak úgy lógtak a zsidóságon, mint a leázott plakátok a hirdetőoszlopon, elméleteket fejtegettek előtte, amiket nem értett meg. Reklámordítással a fülébe harsogták, hogy alkalmazkodni kell a mai generáció nem önmagáért, hanem a következőért él és a mainak meg kell semmisülnie, hogy ne szenvedjen az utána következő. A kohó kítátotta moloch-torkát és Tauberné cafatonként szaggatta le magáról a zsidó hábitust, hogy eltitkolhassa az eredetét.

Igy okoskodott. Hozományt nem adhatnak Régikének, hát mit csinál-

janak? Zsidó fiúra nem számíthat, mert a zsidó óvallás a hozomány vallása. Egy keresztény fiúnak csak ígérni kell a hozományt és mindjárt lépve megy. Régikét ennél fogva az anyaszentegyházzal kell eljegyezni. Itt van az a Ruffy. Két „ff” van a nevében; ez a két „ff” biztos egzisztencia. Régike számára jövőt és társadalmi emelkedést jelentene, ha Ruffyné lehetne belőle. De a Tauberek és Ruffy-ak között túlnagy a távolság, hogy egymásba olvadhassanak. Össze kell hozni őket, ezt pedig csak egy módon lehet. Le kell Régikéről kaparni a Tauber nevet és minden egyebet is, ami stigmatizál.

Mikor ilyenformán kimódolta a boldogulásuk lehetőségeit, kész tervvel toppant az ura elé.

— Simon, most már torkig vagyok a hosszú szakálloddal. Holnap lestuccolod, aztán megkezdjük.

— Mit kezdünk meg? — kérdi Tauber és érzi, hogy balsejtelmek fojtogatják.

— A beolvadást — mondja dacosan az asszony. — Holnaptól fogva olvadni fogsz. Ennyit megtehetsz a családotért.

— De miért? — kapálózik Tauber.

— Mert az ország nem bír el olyná zsidót, amilyen te vagy.

— Én egy szimpla zsidó vagyok.

— Nem igaz. Te egy dupla zsidó vagy. Te benned két zsidó lakik, két csúnya zsidó. Tudod, mi ez? Ez hazaárulás. Mert a hazának már egy zsidó is sok. Hát az egyiket ki kell olvasztani.

— Jó — nyöszörgött Tauber — hát kiolvasztom magam. Aztán mit csinálok?

— Hát a disznózsír mit csinál, ha kiolvasztják a szalonnából? Beleolvad a bődönbe. Te is beleolvadsz.

— Mit csinálok?

— Beleolvadsz a bődönbe. A többségbe, amely nem zsidó. És ha egyszer olvadni kezdesz, mindjárt előkelő leszel, akár egy udvari tanácsos.

— Az is olvad? — kérdi Tauber és szemtágitó ámulás rökönödik a tekintetében.

— Minden udvari tanácsos olvad. Még a királyi tanácsos is. Meg mindenki, aki nagyságos akar lenni. Mert a zsidó mindjárt nagyságos, ha már nem zsidó. Ezt úgy hívják, hogy asszimilálódik. Holnap te is megkezded.

Tauberből kirobbant a türelmetlenség.

— Mond meg legalább, hogyan kell azt megkezdni?

— Magadtól is tudhatnád. Az ember úgy kezdi, hogy először leszokik a templomról és csak otthon imádkozik. Később már otthon se imádkozik.

— Kérlek — mondja Tauber — ez nem megy. Nekem muszáj imádkoznom, mert én nem tudok anélkül früstökölni. Ha pedig nem früstökölök, akkor bőjtölök és ha bőjtölök, akkor már nem vagyok neológ és ha nem vagyok neológ, akkor hogyan olvadjak?

Az asszony azt mondta erre, hogy egy tisztességes családapa még a bődön alatt is olvad. Mert ez olyan dolog, hogy előbb ugyan fázik tőle az ember, aztán azonban beléje melegszik.

Tauber még mindig nem tudta, hogy kell megkezdni azt az olvadást.

Az asszony rácsattan:

— Hát úgy, te hülye, hogy az ember sajnálni kezdi, hogy zsidónak született.

— Ezt nem lehet — ijedezik Tauber. — A reggeli imádságban az áll: dicsértéssel Örökkévaló, mi Istenünk, hogy zsidónak teremtetted meg.

Gúnyosan kérdi az asszony:

— Az is áll az imádságban: dicsértessél Örökkévaló, mi Istenünk, hogy Taubernak teremtetted meg?

Az ember rábámul.

— Ez nem áll az imádságban. Már hogy állna benne?

— Nohát — diadalmaskodik az asszony. — Az nem áll benne, hát mégis menni fog. Még pedig igen könnyen. Az ember vesz egy ötvenfilléres bélyeget, elmegy vele a minisztériumba és azt mondja: új nevet akar. A régi viseltes, röstelsz csak mutatkozni is vele, mert komprommitál. Adjának helyette más nevet.

Tauber esze nyiladozott. A csereüzletben szakember volt, mert a pályáját azzal kezdte, hogy vadonat régi holmit vásárolt és úgy adta el, mint-ha vadonat új volna. Jó. Hát a régi keshedt nevét rá fogja sózni a miniszterre. Egy ilyen minisztert könnyen becsaphat. Csak azt nem tudta kisütni, hogy cserébe kinek a nevét vásárolja meg: a miniszterét, vagy az államtitkárét-e?

Az asszony fölvilágosítja.

— Az ember valamely város után magyarosítja a nevét. Olyan város után, amelyhez valami felejthetetlen emlék fűzi. Simon, mi Hatvanban ismerkedtünk meg. Ez egy emlék.

— Jó — mondja Tauber — hát majd Sajnos-ra magyarosítom a nevemet.

Tüzes nyársak parázslottak az asszony szemében. De lenyelte őket, mert a karóba is lehet húzni, nem muszáj éppen fölnyársalni az embert. Hát erőt vett magán és csak ennyit mondott:

— Híjjanak Hatvan-nak.

A sok keserűség kifakajtott Tauber humorát.

— Eszter drága — mondja ijedősen — az egy vasuti csomópont. Az egész orthodoxia belémszaladna.

— Hát belédszalad — dühösködik az asszony. — Legföljebb kisiklasz. Tauber a szakállát marcangolja.

— Eszter drága, egyszer már kisiklottam. De a bátyám kirántott. Hát ne kísértsük megint a jó istent. Mert ez egy kísértés. Ha vasúti csomópontnak nevez ki engem a miniszter, akkor végem van. Meglásd, Eszter, hamis váltót állítok neked.

Az asszony nem engedett.

— Hatvan lesz, punctum. De nem Simon. Simon helyett Szabolcs lesz.

Tauber összekulcsolta a kezét és úgy kérte.

— Ne csinálj belőlem egy egész vármegyét. Fogalmad sincs róla, milyen közigazgatás kell egy vármegyéhez, Eszter, drága, elégedjél meg egy várossal. Hadd legyenek csak Békésgyula, vagy Csaba. Hatvan Csaba nagyon szépen hangzana.

Az asszony kötötte magát. Hatvan Szabolcsné akart lenni és abból nem engedett. Megfogta a zsidóját és beledobta a kohóba, hadd olvadjon.

Időközben azt a két ff-es Ruffyt is főzte és az már puhulni kezd. Eleinte idegenkedett attól a gondolattól, hogy zsidó vérral keverje össze az effeit, de aztán úgy látta, hogy a családi összeköttetés elég kecsegtető. Sokan voltak a Tauberek és a legtöbb rosszfogú. Csupán a Tauber név miatt ingadozott még. Ez egy Ruffynak túlságosan rendezetlen.

Nohát az asszony megrendezte. Addig olvasztotta az urát a kohóban, míg a zsidó konokság kiolvadt belőle.

— Eszter — szólt egyszer megtörten — most már nem bánom. Összehívhatod a megyegyűlést. Szabolcs lettem és még hozzá Hatvan is.

A legfogatlanabb Tauberné Ruffyhoz sietett, aranyhidat rendelt, amely áthidalta a Ruffyak és Hatvan-ok között tátongó szakadékot.

Ruffy nem sok időre bejelentette az első vizitet.

Hatvanné éjjel-nappal a kohót fütötte. Mindent a kohóba vetett és a Hatvanok lassan-lassan beolvadtak a többségbe, amely jobban bírja a Szabolcsokat, mint a Simonokat és jobban a Hatvanokat, mint a Tauberéket. Ovátos asszony létére próbát tartott, hogy minden klappoljon. A próbák türhetően sikerültek.

Aztán eljött a nagy nap. Hatvanné kifogástalan keresztényi hangulattal fogadta Ruffy urat. Ruffy úr is kifogástalan volt. A hölgyeknek kezét csókolt, aztán meghajolt Hatvan előtt.

— Ruffy — mutatkozott be úri rövidséggel.

A házigazda viszonozza a bemutatkozást:

— Hatvan bis hundert.

Hatvanné majd elájult.

Hát mégse minden klappolt. Nem bizony. Hiszen szó sincs róla: a kohó jól működött, de az ő embere szívós és rágós volt és nehezen olvadt.

Az asszony már régen elfelejtette a zsidósághoz való tartozását, de az ember nem felejtette el. A tradíciókból ugyan ő is kikeshedt, de megrögzött szokásairól nem tudott lemondani és azok még késő öregségében is elárulták. Már hetven éves volt, az unokája már antiszemita vezér volt az egyetemen, de mikor ismerkedett, még mindig így mutatkozott be:

— Hatvan bis hundert.

A zsidóságból engedett, de a száz évből nem.

Ahhoz, hogy száz esztendőnél alább ne adja, még elég jó zsidó volt.

Márkusné Beer Erzsébet:

Brilliánsgyűrű

— Nézze Süsz úr az egész dolog nem érdekel engem — ... Előbb intézzen el mindent a feleségemmel, azután jöjjön hozzám.

— Szóból ért az ember, — válaszolt a szólított, — tehát ő az ur a háznál! ... Miért nem mondta ezt hamarabb Goldmann úr? ... Már régen főköttő alatt volna a kedves leánya, ha nem fáraszt hiába.

— Hogy ki az úr a háznál, az nem tartozik erre a dologra. S azt se mondja, hogy miattam fáradt, mert tudtommal én még sohase üzentem magáért.

— Nem állítom, — válaszolt Süsz, — de mégis csak idejártam ...

— Járt, mert üzletet szimatolt!

— Nézze, a kedves leányának férjhez kell menni, — tért ki az egyenes válasz elől Süsz a schadchen, — és hiába beszél itt üzletről Goldmann úr, majd meglátja, akit én hozok, attól itt ebben a házban boldogság lesz!

— Mondtam már, intézzen el mindent a feleségemmel, s amikor mindenben megegyeztek, akkor jöjjön hozzám. Egyre figyelmeztetem csak. Az én beleegyezésemet csak az a jelölt kapja meg, aki kereskedő, aki utódom lesz!

— Eddig úgy tudtam, hogy ügyvéd, doktor — szólta a schadchen tétován.

— Rosszul tudta, — válaszolt az apa, — tartsa ahhoz magát, amit mondtam.

— Egyet tudok, — nyugodott bele a dologba Süsz, — hogy Goldmann úr jó apa és okos üzletember. ... Ahhoz tartom magamat, amit mondott.

Távozott.

Goldmann, elgondolkodva lapozgatott az előtte fekvő iratokban.

60 éves ember volt, ki a háborúból negyvenet erős munkában töltött. Lelke előtt elvonult a mult.

Kis hivatalnok korának minden nélkülözése, az önállósítás első keserű, súlyos gondjai.

Belevágott ebbe, mert az élet erre kényszerítette.

Özvegy édesanyja, kis, növekedő testvérei kényszerítették rá.

S a sors nem volt mostoha hozzá.

Az Isten segítette őt.

Amikor nősült, anyagilag olyan erős volt, hogy szemrebbenés nélkül vehette tudomásul, hogy a 20 ezer pengő ígért hozomány kettőre zsugorodott.

— Gott hilft... — gondolta, — ha Rachel olyan asszony lesz, amilyennek ígérkezik, megélünk a hozomány nélkül is!

S Rachel Isten segítségével ifju asszony lett... A Goldmann vagyon szemlátomást gyarapodott.

Már állt Szegevár piacterén a kétemeletes, hatalmas Goldmann ház, már az egész földszinti frontot az ő gyarmatáru nagykereskedése foglalta el, mikor kis Lizikéjük született.

Az apa uszott az örömben, munkakedvét, ezzel egyuttal vagyonát is megsokszorozta a gyermekről való gondoskodás szent szándéka.

... Csak Rachel mondjon le előkelő összeköttetési hóbortjáról, — gondolta magában, — akkor Lizikénk boldog lesz... az én vállamról pedig lesz, aki levegye a gondot... Majd meglátjuk!... Gott hilft!

Süsz a hirtelen elhatározás embere volt.

„Amit ma tehetnél, kár, hogy nem tetted tegnap.”

„Ami késik, az tréfli lesz”... ilyenek voltak célgondolatai.

Az irodából kijövet csak pillanatokig tétovázott... becsengetett a Goldmann család lakása ajtaján.

— ... Kezét csókolom városunk legszebb asszonya — köszöntötte hódolattal az urnőt.

— Süsz úr, — mosolygott Goldmanné — minek köszönhetem a szerencsét?

— A szerencse részemről van, — szabadkozott a schadchen, — üzleti ügyem volt Goldmann urral, gondoltam tiszteletemet teszem nagyságos-asszonynál is.

— Örvendek, — szólt szívesen az asszony, — foglaljon helyet s mondjon néhány friss pletykát.

— A pletyka nem pletyka... például szóba került a nagyságos-asszony is...

— Ah, ez érdekel... — válaszolta kényszeredett mosollyal a nő... — s mit beszélnek rólam?

— Hogy gyönyörű! — vágta ki merészen Süsz.

— Ugyan, ne hizelegjen, — duruzsolt az asszony, kinek láthatóan tetszett a schadchen bókja.

— Szavamra! — folytatta ez, — tegnap is mondta a Grün Tóni, ... Ganef, nekem ne hozz lányokat, vagy ha hozol, olyat hozzál, mint a Goldmanné!

— Ne hozzon zavarba édes Süsz — szabadkozott a hiuságán talált asszony. — Várjon, hozatok teát, valami süteményt!

— Én nem mondok valótlan, — ütötte a vasat a schadchen, — s sza-

vamra mondom a nagyságos asszonyt három nap alatt úgy férjhez tudnám adni, hogy ... hogy!...

— Nézze Süsz ur, — válaszolt boldog büszkeségét takargatva az asszony — nekem eladó leányom van ... nekem minden örömöm az volna, ha ő kerülne jól főköttő alá.

— Mi az a jó a maguk vagyona mellett? ... — válaszolt Süsz, kiérezte, hogy döntő csata kezdeténél áll. —

— Valami rang, valami cím, — válaszolt az asszony.

Süsz nyeregbe ült.

— S mi legyen az a rang, a cím?

— Hát ügyvéd, orvos, vagy tudom is én mi, csak ne kereskedő.

— Álljunk meg! — szólt fontoskodva a schadchen. — Nagysasszony tud egy rossz házasságot az én prakszisomban?

— Nem mondhatnám — szólt elgondolkodva az asszony — hacsak a Kohnék...

— Az más ... — szólt hirtelen ez — ebbe a dologba az a niemand Schwarz dugta bele az orrát, — de ezen kívül?

— Mondjuk, nem.

— Mi az, hogy mondjuk? — kerekedett felül Süsz. — Amit én csináltam, azt a paradicsom jóváhagyása követte ... Ott megvolt a boldogság, ott mosolygott a jó Isten és szinte mondta, te ganef, te beteljesítéd a parancsomat ... vagy nem?

— Nem mondom, — szólt a nő, — de beszéljünk Lizikémről, kit szeretnék a maga jóindulatába ajánlani ...

— Magam is szeretném, — simogatta állát a vörös emberke — de nem hiszem, hogy tehetek valamit.

— Az Istenért, — sértődött a nő, — Lizikém szép, egészséges, gazdag ... miért ne kaphatna megfelelő partiet?

— Nem a lány a minden a partieban, — válaszolt a schadchen — a szülők is számot tesznek. Márpedig itt a szülők ellentétben vannak.

? ?

— Igen, mert itt két dologról nem vesznek tudomást.

— Ne húzzon kínpadra, — szólt a szorongatott asszony, — beszéljen nyiltan.

— Beszélek, mert ganef Süsz csak a tiszta munkát szereti, — szólt ez, — de előrebozsátom, hogy ezt a tárgyat nem én hoztam elő.

— Persze hogy nem!

— Auszer e so! — szólt Süsz és folytatta. Én ennek a családnak barátja vagyok és a Hitler miatt és a numero klejszisz miatt ide nem adok raktáromról se doktort, se ügyvédet.

— De miért nem, és mi köze ehhez a német Hitlernek?

— Nagyon sok ... már a Meskó nemcsak a bajuszát növeszti, de nála is járt ... már hallottam, hogy a numero klejszisz mindenütt lesz ...

— Borzasztó! — szólt az asszony. — de mondja, mit jelent ez?

— Ezt még én se tudom, — válaszolt Süsz, — de mit lehet tudni, tán a házasságban is valami disznóság készül!

— Ne ijesszen meg, ... inkább ajánljon valami jót!

— Titkot mondok, mert a családot szeretem, — válaszolt a schadchen, — a Lizikének csak kereskedőt ajánlok.

— És gondolja, itt nem lesz az a numerálás?

— Ah, — szólt Süsz, — kizárt dolog! — És csak tudom!

— No persze, — helyeselt az ijedt asszony — és kit ajánl?

— Megvallom, — húzódtott vissza Süsz, — még nem foglalkoztam a dologgal ... De lássuk csak!

Az asszony megbűvölten hallgatott.

(Folytatása és vége a következő számban.)

Hotel Imperiál Prága

a Masaryk pályaudvartól

1 percnnyire

A magyarok kedvenc találkozó helye!

Mérsékelt polgári árak

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcso

EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüsttárgyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefon: J 132-28

Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

Budapest, VII. Dob-u. 22.

orth. כשר

Csokoládé és különféle
deszertek

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

Csehszlovák, Jugoszláv és
Romániából érkező zsidók
kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól
néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezék legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

A román királyság területére való bevitt és terjesztést a
bucaresti román kir. Sajtóállamtitkárság 1932 szept 2-án kelt
6037 sz. alatt engedélyezte.